

Сорукпут – халаан
уутун этэнгэ
аһарыы

2

Болтонобо тыа
хаһаайыстыбатын
кэрдиис кэмнэрэ

3

Бүгүҥнү балаһаба
Хайахсыт нэһиликэ

4-5

САНА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • @sanaoloh

муус устар 17> муус устар 18> муус устар 19> муус устар 20> муус устар 21> муус устар 22> муус устар 23>

— НОВОСТИ РЕСПУБЛИКИ —

Айсен Николаев снял в труднодоступных населённых пунктах Якутии некоторые ограничения, введённые из-за коронавируса

используемый для перевозки пассажиров, имеющие, помимо места водителя, более восьми мест для сидения, технически допустимая максимальная масса которых не превышает 5 тонн). Такие таксисты не будут ездить между населёнными пунктами Якутии по автомобильным дорогам федерального, регионального и местного значения.

Вновь подписанный документ призван реализовать указ № 239 Президента страны Владимира Путина, которым для обеспечения санитарно-эпидемиологического благополучия населения на территории Российской Федерации в связи с распространением новой коронавирусной инфекции (COVID-19) с 4 по 30 апреля 2020 г. установлены нерабочие дни с сохранением за работниками заработной платы. Также этим указом были расширены права губернаторов для борьбы с коронавирусом с учётом санитарно-эпидемиологической обстановки в своих регионах. Напомним, главы субъектов получили право закрывать любые организации и ограничивать передвижение не только людей, но и транспорта.

Подробнее с Указом Главы РС(Я) «О мерах по реализации Указа Президента Российской Федерации от 2 апреля 2020 г. № 239 «О мерах по обеспечению санитарно-эпидемиологического благополучия населения на территории Российской Федерации в связи с распространением новой коронавирусной инфекции (COVID-19)» можно ознакомиться здесь.

Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и Правительства Республики Саха (Якутия).

Фото Марии Васильевой.

улуса, Алданский, Ленский, Мирнинский и Нерюнгринский районы), а также для иных муниципальных образований, которые не входят в перечень труднодоступных местностей. Подробно с ограничениями можно ознакомиться в тексте указа.

Кроме того, Айсен Николаев приостановил с 15 по 30 апреля 2020 года передвижение транспортных средств, осуществляющих перевозки пассажиров легковым такси и автобусами категории М1 (легковые автомобили, используемые для перевозки пассажиров и имеющие, помимо места водителя, не более восьми мест для сидения) и М2 (транспорт,

Глава Якутии Айсен Николаев подписал указ, которым исключил ряд ограничений, установленный ранее для противодействия распространению коронавируса, а также приостановил деятельность межмуниципального такси на территории республики в период с 15 по 30 апреля текущего года.

Больше всего послаблений получили жители труднодоступных населённых пунктов Якутии, в которых до сегодняшнего дня не зафиксировано ни одного случая заболевания новой коронавирусной инфекцией.

Так, согласно указу, в 169 населённых пунктах Якутии, не имеющих круглогодичного автотранспортного сообщения, с 15 по 30 апреля 2020 года Глава поручил приостановить деятельность домов культуры, культурно-досуговых организаций, кинотеатров, кинозалов, спортивно-досуговых организаций, иных развлекательных и досуговых заведений, банкетных залов. Вся остальная деятельность в этих населённых пунктах будет разрешена.

Отдельные меры по ограничению деятельности организаций и индивидуальных предпринимателей установлены также для посёлка Тикси Булунского улуса, в муниципальных образованиях, на территориях которых введены дополнительные ограничительные меры (это город Якутск, Жатай, посёлок Нижний Бестях Мегино-Кангаласского

— УЛУУСКА — БУ КҮННЭРГЭ —

Кындалга саҥа дьиз сыбаайата түстэ

Билигин Дойду урдунан олох тэтимнээхтик сайдан иһэр. Болтоно нэһилиэгин дьаһалтата дьон олохун уйгута тулсарыгар анаар бары бырагыраамаларга үлэлэһэбит. Олортон биридэстэрэ «Хаарбах туруктаах дьизттэн көһөрүү» судаарыстыбаннай бырагыраама – социальной хабааннаах.

Бу дьыл муус устар 14 күнүгэр Болтонобо, Кындалбыт сиригэр – уотугар икки этээстээх, 8 кыбартыраллаах таас олорор дьиз сыбаайатын түһэри уөрүүлээх түгэнэ буолла.

Бэдэрээччит – «СК-Томтор» хааччахтамыт эппизинэстээх тэрилтэ, салайааччы – Петр Петрович Архипов.

Маннайгы сыбаайаны түһэригэ Илья Михайлович Слепцов алгыс сизрин – туомун онордо, дьаһалта баһылыга Варвара Васильевна Макарова, Кындал оскуола-саадын дириэктэрэ Василий Николаевич Красильников, олохтоохтор ааттарыттан Варвара Константиновна Кривошалькина, төрүт Кындал олохтообо, РФ үөрэҕириитин туйгуна Анна Гаврильевна Слепцова эбэрдэ тылы эттилэр, тутуу тэрилтэтин салайааччы Петр Петрович Архипов эбийиэги кэмизэр, хаачыстыбалаахтык тутан олоххо киллэрэргэ сорук туруорарын эппитигэр, олохтоохтор уонна ыалдьыттар дохсун ытыс тыаһынан добууоллаатылар.

Кындалбыт сайдан, кэнээн истин, элбэх эдэр ыал олохсуйдун, оҕо, ычат эбилинин!

Л.И.ЕФРЕМОВА.

Саҥа дьизэлэр дьэндэйиэхтэрэ

Муус устар 15 күнүгэр «Хаарбах туруктаах дьизттэн көһөрүү» федеральнай бырагыраамаҥа көтүрүллүбүт Ярославскай аатынан уулусса 2, 4, 6, 12 нүмэрдээх эргэ дьизэлэрин оннуларыгар бастаҥы кыбартаалга тутуу үлэтэ саҕаланна. Онон анаан «Киин» ТОО салайааччыта Василий Иванович Пономарев, түөлбө кырдыаҕас олохтоохторо Константин Егорович Платонов, Ирина Николаевна Петрова уонна Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Дмитриевич Сивцев алгыс тыллары эттилэр. Маннык быйыл 2 бизэс этээстээх 50-нүү кыбартыраллаах саҥа дьизэлэр тутуллаллар. Дьизэлэр көндөйдөрүн Иван Петрович Федулов салайааччылаах «Сахастройгрупп» тэрилтэтэ тутан таһаарыаба.

“СО” кэр.

— ИСПИСЭЛИИС ТЫРЫБЫНАТА —

ТАТЬЯНА БУШКОВА: «Дьиз кэргэн туруктаах буоларыгар үлэ былааннаахтык ыытыллар»

Бүгүнгү тырыбыната «Исписэлиис рубрикада улуустаабы дьиз кэргэн уонна оҕо аймах отделын сүрүн исписэлиинэ Татьяна Петровна Бушкова ыалдьыттыр. Кини отдел үлэтин-хамнаһын сырдатар:

Улуустаабы дьиз кэргэн уонна оҕо аймах отдела «Чурапчы улуутугар дьиз кэргэн балиитикэ» ону тэнэ арыгыны, куһаҥан дьаллыктары сэрэтэр муниципальнай бырагыраамалар чэрчилэринэн үлэлиир. Биһиги Дойдубут уонна өрөспүүбүлүкэбит үрдүнэн нэһиликтэри ахсаана элбиригэр, дьон-сэргэ опороругар, үөрэнэллэригэр куттала суох эйгэни тэрийиэ, киһилэр талааннарын таба туһаналларыгар, үлэлииллэригэр-хамсыылларыгар, ону кытары социальной-экономической, научнай-технологической салаалар сайдалларыгар 2024 сылга дизри улахан национальнай бырайыактар бигэргэтиллибиттэр. Мантан биер улахан бырайыак «Демография» буолар. Бу бырайыак чэрчитинэн өбөлөмүт ийэлэргэ араас федеральнай, өрөспүүбүлүкэтээби, улуустаабы көмөлөр оһоһуллаллар. Биһиги улууспут тыа хаһаайыстыбатынан утумнаахтык дьарыктанар. Онон 2012 сыллаахтан улуустаабы дьокутааттар Сэбиэттэрэ уонна улуустаабы тыа хаһаайыстыбатын салаата анал бырагырааманы ылынан, төрдүс онтон кэлэр оҕону төрөппүт ийэлэргэ хапытаал быһытынан ныйрэй

бэриллэр. Барыта 187 ныйрэй дьиз кэргэн, кэтэх хаһаайыстыбатын ханатарыгар ананна. 2019 сылга 25 дьиз кэргэннэ хапытаал бэриллибитэ.

2019 сылга биһиги улууспутугар ханнык да сыллаабыр элбэх дьиз кэргэн биергэ опорбуттара 50 сылларын бэлиэтээтилэр. Биһиэхэ холобур буолар ыалларбыт, көмүс сыбаайбалаахтарбыт улууска дьиз кэргэн балиитикэти сайдарыгар кылааттарын киллэрсэллэр. Ол курдук, «Байылыат тизргэн-2019» элбэх оҕолоох дьиз кэргэн кункуруһугар успонсардаабыттар.

Нэһиликтэргэ дьиз кэргэн дьыалаларын исписэлиистэрэ, сорох нэһиликтэргэ олохтоох баһылыгы социальной болпуруостарга солбуйааччылар нөһүө ийэ, аҕа, дьиз кэргэн туруктаах буоларыгар үлэ былааннаахтык ыытыллар. Кэники сылларга эдэр исписэлиистэр киһирэн үлэлииллэрэ үксээтэ. Улуус дьаһалтата хас биердиги нэһиликтэ куттала суох эйгэни тэрийиэ туруорбут сорукутарын олоххо киллэрэр сыалтан, биһиги отделбыт сэрэтэр үлэлэри ыытар улууспут тэрилтэлэрин кытта ыкса ситимнээхтик үлэлиибит. Үлэбит көрдөрүүлэрэ сүрүннээн тулсар, ол эрэри кыһалбалар син-биер бааллар. 2019 сылга социальной десанынан нэһиликтэри барытын хабан, оҕолорго анаан уонна нэһиликтэ ортотугар буруйу оморуну уонна арыгы, наркотик содулларын аччатар, сэрэтэр сыаллаах кэрийдибит. Барыта 883 киһини кытта көрсөн, араас хабааннаах информациялары иһитиннэрдидит, ол иһигэр 14 нэһилик баһылыга, 84 тэрилтэ салайааччыта, 49 дьокутаат, 61 оҕуола оҕото хабылына. Икки бөлөбүнэн араас ыаллары кэрийбиһит. Манна бэтэрээннэр, инбалииттар, элбэх оҕолохтор, ыарахан турукка кирибит ыаллар, тулааһах эбэтэр көрүүтэ суох хаалбыт оҕолору иитэ сылдьар дьиз кэргэттэр, төрөппүттэртэн араас биричиннэн туспа оҕолор оҕолор киридилэр. Барыта 300-тэн тахса дьиз кэргэннэ сырыттыбыт. Улуустаабы пенсионнай, социальной салалталары, субсидия агентствотын, «Мои документы» элбэх өгөнү оморор киһи уонна дьиз кэргэни уонна ыччаты өйүүр уйулба киһини үлэһиттэрин консультациятыгар 754 киһи сырытта. Уопсайа, улуус үрдүнэн 1698 киһини хабан үлэни ыыттыбыт.

Улуу Кыайы 75 үбүлүйдээх сылын

көрсөөрү, дойдубутугар бэлэмнэни үлэтэ көтөөхтүк ыытыллар. Бу Кыайы иһин элбэх киһи олохун толук уурбута. Үгүстэрэ эр дьон суорума суолламмыта. Демографической балаһыаньаны тулсарар сыалтан 1944 сыллаахха элбэх оҕолоох ийэлэргэ бэлиэлэр олохтоммуттара. Мантан биер саамай үрдүкү бэлиэнэн — «Дьоруой-ийэ» уордьана буолар. Улуус үрдүнэн 66 ийэ «Дьоруой-ийэ» уордьанынан наҕараадаламмыт буоллабына, күн бүгүн биһиги кэккэбитигэр 10 ийэ баар.

2017 сыллаахха Саха Сиригэр элбэх оҕолонуу өйөөн, СӨ бастакы Ил Дархана Егор Борисов уураабынан Саха Сиригэр «Дьоруой-ийэ» уонна «Ийэ» албан аат» бэлиэ 1,2,3 үрдэллэрэ олохтоммута. Быйыл «Дьоруой-ийэ» бэлиэнэн өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн 15 ийэ наҕараадаламмыта уонна 1 мөл. солк харчынан көмө ылбыттар. Чурапчы улуутунан Болуур нэһилигин олохтоо, уон оҕо амаарх ийэтэ Любовь Ильина наҕараадаламмыта.

Ийэ буолуу сүдү өйдөбүлүн дириҥик иһэрэн хаалларбыт, билигин киһи туттар киһибит Прасковья Ильинична Борисова буолар. Кини дьылбатын, олохтоо олохун эдэр ыччакка кэспибит, холобур оностобут. 2012 сылтан саҕалаан, сылын аайы улууспутугар иккилии элбэх оҕолоох бастын ийэлэригэр Прасковья Ильинична Борисова аатынан бириэмийэ туттарыллар. Бириэмийэни Прасковья Ильинична сырдык кэриэһигэр анаан, киһи оҕолоро, сиэннэрэ олохтообуттара. 2019 сылга бириэмийэ Чурапчы нэһилигин дьоруой-ийэтигэр Мария Лыткина уонна сэттэ оҕо күн күбэй ийэтигэр Февронья Андреевага туттарыллыбыта.

2016 сыллаахтан Чурапчы улуутун баһылыга Андрей Ноговицын уураабынан олохтоммут, элбэх оҕолоох, оҕолорун үтүө дьон гына атахтарыгар туруортаабыт ийэлэргэ «Ийэ» махтал» түөскэ анныллар улуустаабы бэлиэни уонна дастабырыаньаны туттарабыт. 2019 сылга Чакыр нэһилигиттэн дьоруой-ийэ Ульяна Ануфриева ылбыта. Маны таһынан «Ийэ» үрдүкү махтал» өрөспүүбүлүкэтээби үрдүк бэлиэ сылын аайы үстүү ийэ туттарыллар. Биһиги улууспуттан 2015 сылга Үрүн Күөлтэн абыс оҕолоох Феврония Филимонова, 2017 сылга Чурапчытан Людмила

Платонова наҕараадаламмыттар.

«Дьиз кэргэн, таптал уонна бэриниилээх буолуу» күнүн тэрийэр Арасыйыатаабы хамыһыа бигэргэтиитинэн 25 сылтан үөһэ биергэ опорбут уонна оҕолорун үтүө дьон буолалларын ситиспит, уопастыбаа бигэтик үктэнэрбит, тус холобурдарынан чөл туруктаах олох туруоруу сылдьар дьиз кэргэттэргэ «Таптал уонна бэриниилээх буолуу» Арасыйыа таһымнаах мэтээл туттарыллар. 2019 сылга Хатылпыттан Анна, Дмитрий Чечебутовтар, Арылаахтан Мария, Ксенофонт Демьяновтар, Хадаартан Владимир, Вера Никоновтар, Мырылаттан Евдокия, Родион Сибиряковтар наҕараадаламмыттар. Маны таһынан сылын аайы дьиз кэргэн үнүстүүтүн үрдэтигэр уонна оҕо иитиитигэр үтүө өгөлөрүн иһин, чөл олохтоох, сэттэ уонна онтон үөһэ оҕолоох дьиз кэргэннэ судаарыстыбаннай наҕараада-«Төрөппүкэ албан аат» РФ уордьана туттарыллар. Чурапчы улуутун Болуур нэһилигиттэн Айаал, Валентина Новгородтар ылары ситиспиттэр.

Үһүнүк СӨ, улуус уопастыбаннай олохтор көтөөхтүк кыттар, социальной-экономической сайдыытыгар кылааттарын иһин сылга үс СӨ дьахтар хамсааһыныны кыттааччытыгар Софья Сидорова аатынан Болуоттаах бэлиэ туттарыллар. 2013 сылга Чурапчы нэһилигиттэн Екатерина Ивановага туттарыллыбыта.

Аҕа оруолун үрдэтэр сыалтан, үс элбэх оҕолоох аҕа кэнчээри ыччаты иитиэ-үөрэтигэр ситиһиллэрин, өрөспүүбүлүкэ олохтор сүктэн, көтөөх кытылларын, тус бэйэлэрин чөл олохтоох холобурдарын иһин «Ытык аҕа» СӨ түөскэ иилилэр бэлиэнэн наҕараадаланаллар. Чурапчы улууттан 2012 сылга Үрүн Күөл селиэннэтин олохтообор, 12 оҕо аҕатыгар Петр Лукинга, 2015 сылга Чакыр нэһилигин олохтообор, сэттэ оҕо аҕатыгар Константин Адамовка туттарыллыбыта. Маны таһынан «Аҕа кыһына» улуустаабы бэлиэ бастын аҕаларга туттарыллар. 2016 сылга Одьулуун нэһилигиттэн 11 оҕо аҕата Яков Лавров наҕараадаламмыта.

Татьяна Петровна, үлэи туһунан сиһилии кэспээбиккэр махтал. Эйиэхэ инникитин да таһаарылаах үлэни, олоххо актыыбынай позициялаах, холобур буолар, чөл туруктаах, элбэх оҕолоох, толору дьиз кэргэн элбээн иһэригэр баҕарабын.

Марфа ПЕТРОВА.

— ТЭРИЛТЭ ТҮБҮГЭ —

Сорукпут — халаан уутун этэннэ аһарыы

Саас кэлэн, билигин өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн долгутар болпуруоспутунан халаан уутун этэннэ аһарыы буолар. Биһиги улуус төһө да өрүс сүннүүгэр опорботорбут, ууга барар кутталлаах нэһиликтэрдээхпит. Амма өрүс сүннүүнэн Болуур, Мырыла нэһиликтэргэ уонна

үрэх сүннүүлэринэн сытар нэһиликтэригэр сыллата халаан ууттан эмсэбэлээбэт туһугар туруулаһаллар. Халаан уутун этэннэ аһарыыга улууска оперативнай штаб сылын аайы тэриллэн үлэлиир. Бу штабка биер сүрүн үлэлэһэр тэрилтэнэн Мелиорация салалтата буолар. Бүгүн тэрилтэ начаалынньыга Николай Николаевич Поповтан ылбыт интервьюбун таһаарабын.

Николай Николаевич, үтүө күнүнэн! Бастатан, тэрилтэн туһунан кыратык сырдат эрэ, эһиги тэрилтэбит эбэһинэһигэр туох киһирэй?

«Мелиорация салалтата» судаарыстыбаннай бүддьүэт тэрилтэтин Чурапчытаабы филиала 2013 сылтан үлэлиибит, 14 үлэһиттээхпиз. Чурапчыга 50, Тааттага 23 гидротехнической тутуулары, ол эбэтэр быһыттары көрөбүт-истэбит.

Үлэбит өйдөбүлүгэр урууку кэмтэ күөллэри, үрэхтэри эрэ көрөр-истэр курдук өйдөбүл баара. Билигин биһиги эппитинэспитигэр чуолаан күөллэр

тутуулар кирииллэр. Ол тутуулары көрүү-харайыы, бириэмэтигэр бөбөгөтүү, өрөмүөннээһин — биһиги эбэһинэспит. Сана эбийиэктэр үбүлэнэн тутуулар буоллахтарына, олох эмиз биһиги көрүүбүтүгэр-харайыбытыгар бэриллэллэр. Сылын аайы саас, күһүн биһиттар туруктарын хамыһыаа хэрийэн көрөн аакталыыр, ол түмүгүнэн өрөмүөнү үбүлэнэр.

Быйылгы халаан уутугар бэлэмнэни хайдабы?

Быйыл хаар халын, нуорматтан үрдүк. Мантан саас күн-дьыл турууттан, хайдах уулларарыттан уу кэлиитэ тутулукаах.

Быйылгы сааскы халаан уутун аһарарга уонна өрөмүөнүгэр 180 м³ бутовай таас, 280 м³ ПГС (гравий) барыта мистэтигэр тиздиллинэ. Ыам ыйын 1 күнүттэн 11 быстах гидротестар ый устата үлэлиэхтэрэ. Ол курдук Мугудайга «Маралайы», Төлөйгө «Төлөй-Чычаас», Хадаарга «Үрүн-Күөл», Чакырга «Чакыр», Одьулуунна «Уоһай», Хатылыга «Харбала-1», Болтонобо «Болтоно», Кындаал, Чурапчыга «Куоҕалы», «Улахан Күөл»

«Харылаах» быһыттар. Таатта үрэхин сүннүүгэр уу мунньулар сирэ суох, барыта ааһахтаах. Куоҕалы аһаҕас таһыма намтатыллыбыта.

Быйыл өрөмүөн үлэтэ төһө ыытылларый, туох үлэ-хамнас былааннаһарый?

Быйылгы былааннаах өрөмүөннэр Чыалпара күөлүн быһытын водосброһугар, «Харбала-1» шлюз-регулятор быһытыгар, Чурапчы «Харылаах» уруоннай регуляторыгар ыытыллыахтара. Одьулуун «Уоһай» быһытыгар буору таһыы, бөбөгөтүү үлэтэ барыа. Сылан нэһилигин «Уһун Күөл» быһытыгар «волновой» (баалтан харыстыыр) уонна «Кындаал» водосброһа оһоһуллаллар. Таатта улуутугар 4 эбийиэккэ өрөмүөн үлэтэ ыытыллар. Чычымак нэһилигэр күөл таһымын түһэрэр ханаалы халыы үлэтэ ыытыллыа.

Эппитин иһин махтанабын. Үлэбит үтүө түмүктээх буоллун, сааскы халаан уута этэннэ аһарыгар баҕарабын.

Кэспэттэ Елена МАКАРИНСКАЯ.

Чурапчыга күн тахсар!

САҢА ОЛОХ

124

2020 сыл
Муус устар
10 күнэ
бэстинсэ
№ 27
(11683)

Чурапчы улууһун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • © sanaoloh

Бэстинсэ муус устар 10>субуота муус устар 11>баскыһынньык муус устар 12>бэстинсэ муус устар 13>оптуорунньук муус устар 14>сарада муус устар 15>чэппиэр муус устар 16>

— НОВОСТИ РЕСПУБЛИКИ —

Айсен Николаев принял участие в совещании Президента страны с главами субъектов РФ

Глава Якутии Айсен Николаев 8 апреля в режиме видеоконференцсвязи принял участие в совещании Президента РФ Владимира Путина с главами субъектов по вопросам противодействия распространения коронавирусной инфекции на территории страны.

Глава государства отметил, что на сегодняшний

день ключевой задачей борьбы с распространением эпидемии коронавируса является защита здоровья и жизни людей, обеспечение устойчивости экономики, сохранение занятости и доходов граждан. Он также подчеркнул, что в нынешних реалиях приоритетными направлениями деятельности региональных властей должны стать повышенная готовность медицинских учреждений и существенное наращивание их ресурсов и возможностей.

Из федерального бюджета на развертывание дополнительных специализированных коек в инфекционных отделениях больниц направлено 33 млрд рублей. Еще порядка 13 млрд рублей выделено на закупку медицинской техники, включая аппараты искусственной вентиляции легких, реанимобилей и машин скорой помощи, которые начнут поступать в регионы в течение апреля.

Владимир Путин сообщил и о предусмотренных дополнительных выплатах врачам, медсестрам и медицинскому персоналу за особые условия труда и повышенную нагрузку. На эти цели из федерального бюджета предусмотрено 10 млрд рублей, эти средства в ближайшее время поступят в регионы.

На территории Якутии продолжает действовать режим повышенной готовности. По состоянию на 8 апреля в республике имеется 16 подтвержденных случаев заболевания коронавирусной инфекцией, из которых 8 человек выздоровели, еще 8 продолжают курс лечения в инфекционной больнице. В городах Якутск, Нерюнгри и Мирный для выявления коронавирусной инфекции функционируют 6 лабораторий.

В круглосуточном режиме функционирует региональный оперативный штаб. На удаленную форму работы переведены около 31 тыс. работников, на дистанционное обучение переведены 144 тыс. 325 учащихся общеобразовательных школ республики.

Обеспечена бесперебойная работа жизнеобеспечивающих предприятий и организаций бесперебойного цикла, органов государственной власти и местного самоуправления, медицинских учреждений, аптек, магазинов по продаже продуктов питания и товаров первой необходимости.

В настоящее время все усилия республиканских властей направлены на предотвращение распространения коронавирусной инфекции на территории региона.

Владимир Путин призвал россиян соблюдать режим самоизоляции. «Режим самоизоляции, его испытания надо непременно выдержать. От нашей дисциплины и ответственности зависит тот перелом в борьбе с инфекцией, которого мы обязаны достичь», — подчеркнул Президент России.

Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и Правительства Республики Саха (Якутия).

— УЛУУСКА — БУ КҮННЭРГЭ —

Быраастарга анал көстүүмнэри тигэллэр

Быйылгы сылга коронавирус сыстыганнаах дьаһаҥ дойдуга үрдүнэн элбэх киһини тутуйда. Ыалдьыбыт дьону мэдиссиинэ үлэһиттэрэ сыһыаммакка, түүннэри-күнүстэри араппакка көрөллөр-истэллэр, эмтииллэр. Элбэх дойдуга быраастар коронавирус уодаһыннаах ыарыыга сыстыбыттарын туһунан түбэлтэлэр тахсаллар. Үрүн аанньаллар ыалдьыбаттарын туһугар анал көстүүмнэри тигэн тарбаталлар. Ол курдук, биһиги улууспутугар «Дьүөгэ» иистэнэр сыах улуустаабы балыыһа сааһынан эпидемияттан харыстыыр анал комбинезоннары тигэр. Бу туһунан улуустаабы кылаабынай бырааһы солбуйааччы Александра Седалищева сырдатар:

— «Дьүөгэ» 100 устуука эпидемияны утары анал көстүүм сааһаастаабыт. Биридди көстүүм — 3400 солк. «Оксфорд» диэн матырыйаалтан тигиллэр. Ирдэбил быһыытынан салгыны киллэрбэт буолуохтаах. Үөһэ өттө — бэргэнэте биир даҕаны хайаҕа суох буолар. Салгын кирибэт гына эрэһиинэнэн тардыллар. Анал харыстыыр аныкы, мааска эбэтэр респиратор кэтиллэрэ ирдэнэр. Аллара өттүгэр — тобугар диэри бахила курдук матырыйааллаах саппыкы буолар. «Дьүөгэ» иистэнэр сыах үлэһиттэрэ этэппэринэн, күнүгэ биридди-иикилии көстүүмү тигэр. Уопутуран истэхтэрин аайы күнүгэ үстүү көстүүмү тигэр буолаллар.

Харыстыыр мизэрлэр үчүгэйдик туһалыылларын да иһин, дьаһаҥа тутуллуу түгэнэ син биир тахсыан сөп. Онон улуус олохтоохторо, мэдиссиинэ үлэһиттэригэр махтанан, киһилэр үлэлэрин чөлүгүн эпидемияттан бэрээдэктээн буолуобун, бэйэ-бэйэбитин харыстыабын.

Марфа ПЕТРОВА.

— СУОЛТАЛАХ КЭПСЭТИЙ —

УЛУУС БАҢЫЛЫГЫТТАН ИНТЕРВЬЮ

Муус устар 6 күнүгэр «Сага олох» хаһыат эрдээскэй үлэһиттэрэ улуус баһылыгынан Андрей Ноговицынны олох бары эйгэтин таарыйар кыһалбалаах боппуруостары кэпсэтибит.

Андрей Тимофеевич, дорообо! Быйылгы 2020 сыллаабы үлэ хайдах сааланна, туох былаан баарый? Былырынны үлэ түмүгүнэн туох ситиһилиннэ, итэһэс баар дуо?

— Быйылгы 2020 сыллаах үлэни-хамнаһы сөптөөхтүк былааннаан сабалаатыбыт дии саныбын. Ол курдук үбүлээһин өттүгэр, араас бырагыраамаларга кириигэ, тутуулары ытыыга өрөспүүбүлүкэ атын улуустарыттан туох да итэһэс суох тэннэ сабалаатыбыт. Быйылгы үлэбигиз элбэх федеральнай бырагыраамаларга кирибиппит улууспут сайдытыгар улахан көмөлөөх буолуога диэн эрэнэбин. Биллэрин курдук Кытаанах уонна Хайахсыт оскуолаларын тутууга үбүлээһиннэ киридилэр. Маныаха улууспутугар тыа хаһаайыстыбатын онорон таһаарытын тутан олорубут федеральнай бырагыраамаларга олусулахан көмөлөөх буолбутун бэлиэтиибин. Холобур, экономической өттүнэн нэһиликтэр сайдар инникитэ, табаары онорууларга элбик буоллабына, далааһыннаах улахан тутууну ыһтар бырагыраамаба киридилэр. Онтон нэһиликтэр ахсаана, оҕо төрөөһүнэ аһыйаан, онорон таһаарар бородууксууа кыччаан иһэр буоллабына, манньк бырагыраамаларга хапсар уустук буолар.

Экономикага тохтуур буоллааха, быйыл Ил Дархаммыт Айсен Николаев 2021 сылтан үтүбүлээһинин механизмын уларытарга сорууда бизрэн олорор. Ол хайдах буолуохтаабын туһунан барыллааһын бырайыагы үөрэтэ сылдьаллар. Бу биһиз үлэбигиз-хамнаһытын тэриэрбитигэр, дьонго инники сыалы-соруу туруорарбытыгар көмөлөөх буолуохтаах. Дьон табатык өйдөөн, кэлэр сылы тэрээһиннээх көрсөн, 2021 сылга быйылгы сыллаабыр дохуоппут элбэх буолуога. Ол иһин ити үчүгэй төрүөт.

Былырын бүүдүүт тэрилтэлэригэр оптимизация буолбутун түмүгэр, биһиз, ордук өрөспүүбүлүкэ үбүлээһинигэр олорор доробуйа харыстабыла оҕустарда, элбэх штат көбүрээтэ. Онтон улуус үбүлээһинигэр олорор үөрэх уонна култуура систиэмэлэригэр оптимизация дьону долгутаргына ытыллыбата.

Мин санаабар, улуус салалтата 2019 сылга сөптөөх политиканы тутуһан, бырагыраамаларга кыттан, үлэбигиз үчүгүйдик сабалаатыбыт. Уларыыта диэн эрдэ федеральнай бырагыраамалар харчыларга өрөспүүбүлүкэ нөҕү улууска кэлэр буоллабына, билигин ити бырагыраамалар үбүлээһиннэрэ тутуу буоллун, гастааһын буоллун, барыта улуус бүүдүүтүгэр кэлэн киридилэр. Бу олох сана көрүн, онон урунку сыллартан атыннык сабалаатыбыт.

Быйыл Владимир Солодов кэлэ сылдьан, балыыһа иккис уочаратын тутуутун боппуруоһугар сөбүлэһин бизрэн барбыта. Билигин бу боппуруос ханна тийдэ?

— Бары билэргит курдук, 2020 сылга 2019 сыллаах СӨ Бырабыыталыстыбатын отчуота ытыллыбата. Мин баһылыкты олорор кэмэр, биһиз, Бырабыыталыстыба Бэрэссэдээтэлэ бэйэтинэн кэлэн отчуоттаабыта бастакы түгэн. Онно отчуоттаабыта бырагырааманы улуус дьаһалтата бырагырааманы

сөптөөхтүк онорон, кыһалбалаах боппуруостары барытын туруоран, бу күнүгэ илии баттаммыт бороотуолу ытылар. Бу Бырабыыталыстыба отчуотун уонна Бырабыыталыстыба Бэрэссэдээтэлин сырыытын түмүгүнэн элбэх министристибэлэргэ соруудахтар бэрилиннилэр. Онно бастакы пуунунан 2021 сыллааха Чурапчыга балыыһа иккис уочаратын тутуутун сабалааһыга диэн сурулла сылдьар. Биһиги итинэн олус үөрэбит. Өссө Владимир Солодов тыа хаһаайыстыбатыгар көмө онорор туһунан, гаас тардыллыбат бөһүөлгэр пилотнай бырайыак быһытынан убаас оттуу туһаны боппуруоһун, сана үлэлээн эрэр канализационнай ыраастыыр сооружеһиыт толору кыамтатыгар тахсарыгар көмө оҕуһуллуутун туһунан кирибит этиилэрэ олорорун, дьаһаллары бизрэлээбитэ.

Улуу Кыайы 75 сылынан улууспутугар элбэх үлэ ытылларын хаһыалпытыгар ситимнээхтик сырдаатыт. Итиннэ эбии тугу этиэн этэй?

— Бастатан туран, Улуу Кыайы 75 сылынан параат сир-биер ытыллыаба дии саныбын. Чурапчы дьон-сэргэтэ бары сомоболоһон, Кыайы параатын үрдүк таһымга ытылаахталыт. Иккиннэн, пуонда тэрииммипит, харчы кириитэ бу күнүгэ мөлүөх. Дьон-сэргэ Кыайы туһугар тыһынын толук уурбут буйуттарбытын, Хоту Көһөрүүгэ барбыт дьоммутун кэриэстээн, баа өттүлэринэн пуондаба сэмэй кылааттарын бизрэлээтэ дии саныбын. Үйэтиитигэ үс киһи тахсаары турар. Чурапчыт улуутун дьон сэрйигэ кытыллары, дьоммут Хоту Көһөрүүгэ сылдьыларын уонна Гаврил Дмитриевич Протодакынов туһунан улахан киһилэр уһулла сылдьаллар.

Сайын Кыайы ыһаабын ытыахпыт. Сэри кэнниттэн 1947 сыллааха Кыайы ыһааба тэриллэн ытыллыбытын билэбит, онно майгынанатан сценарийдаан, концепция суруйа сылдьабыт. Бу түөрт хайысхабы биһиги эбии үбүлээһин быһытынан пуондабыттан көмөлөһүөхтээхпит. Маны таһынан пааматынныктары саргэхсүтүү, бастакы оноруу, киһилэр бэрээстэһинилэрэ биридиллэн бааллар. Итинки барытын үйэтиити хамыһыаһын нөҕү уонна нэһиликтэр бэйэлэрэ иилээн, элбэх үлэ ытыллар. Быйыл Кыайы сылынан улууспут бүүдүүтүтэн биер мөлүһөнү көрөн турабыт.

Людмила ГОРОХОВА.

Улууспутугар сүрүн дьарыктыынан тыа хаһаайыстыбатын онорон таһаарыыта—үтү, эти сөбүтүөккалааһын буолар. Саха дьон сүөһүлээх, сылгылаах буолан, былыргыттан ыарахан дьыллары этэннэ туорууллара. Биһиги улууспут сүөһүтүн, сылгытын ахсаанынан өрөспүүбүлүкэ инникилэр ахсааннарыгар кириэр.

Андрей Тимофеевич, билигин кэмгэ сүөһүбүт, сылгыбыт ахсаана төһөнү?

— Сүөһү ахсаана—19510, сылгыта—16500. Бу инники сылы кытары тэннээтэххэ, араа-бараа көрдөрүү. Чааһынай, бааһынай хаһаайыстыбалар, кэпсэтииттэр бас билиилэригэр бааллар. Быйыл сыл тахсар опутун оттообурут, кыстыгы туоруур саппаас баар.

Быйылгы төрүөх сабаланыыта хайдабыт?

— Бу кэмгэ 2900 ынах төрөөтө. Ити былырынныттан 800 төбөнөн элбэх. Биз төрөөһүнэ дьэ, сабаланыаба. Сылгыһыттар бу күнүгэ элбэтиһин үрдэтиэхтэрин наада.

Эһиилгиттэн үтү туттарыыга атын систиэмэ кириэхтээх. Онно бэлэмнэни хайдабыт?

— Быйылгы сылга кириэн баран, бу уларыыыга систиэмэлээхтик бэлэмнэни үлэлэрин ытыабыт. Үөрэтэбит, сүбэлэбит. Дьоммут-сэргэбит уларыыылары кэмгэр ылынар. «Меркурий» систиэмэни ылынан, билигин онон үлэлиилэр. Чааһынайдар кытыһан ИП-лар, тэрээһиннээх хаһаайыстыбалар буолаллара наада.

Оччобо үттэн ылар харчыларга быдан үрдүө этэ. Маны Хадаар нэһилиэгэ дьонунук сабалаата, эрдэ сабалаабыт сүүйүлээх буолара саарбахтаммат.

Бырагыраамаларынан, граннарынан үлэһэһин?

— Федеральнай, өрөспүүбүлүкэтээби граннарга кирисэн үлэһир дьоммут ахсаана сыллата эбиллэр. Ордук эдэр ыччат ылсара үчүгэй. Сага хотон тутталлар, сүөһү атылаһаллар. Быйыл улууспутугар тыа хаһаайыстыбатын сыла биллэрлэһибит. Граннарынан үлэһэ кыһамныбытын уурабыт. Эдэр дьон тыа хаһаайыстыбатыгар сыстыыларга ирдэбил буолан турар, ону тэрийиһэ миэстэтигэр, нэһилик дьаһалталарын болломтото күүһүрүөхтээх.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Андрей Тимофеевич, халаан уутугар уонна тыа баһаарыгар бэлэммит хайдабыт?

— Ааспыт нэдиэлэ Ил Дархан Айсен Николаев улуус баһылыктарыгар халаан уутугар уонна тыа баһаарыгар бэлэмнэнигэ үлэбигиз ытыт, болломтобо ылын диэн эппит. Онон бэнидизэһиктээби планеркабар бастакы солбуйааччыбар Алексей Ноговицын Таатта, Куохара үрэхтэр уонна Амма өрүс сүннүлэригэр олорор нэһиликтэри хаһан, муньахтары тэрийи диэн эттим. Сааскы быһыттарга гравийы таһы, кууллары бэлэмнээһин курдук боппуруостары быһаарыыга, хамыһыаһы тэрийэн үлэлэтигэ уонна Таатта улуутун дьаһалтатын кытта холбоһуктаах муньабы ытыахпыт.

Улууспутугар суол үлэһэ хайдах баран иһэрий, федеральнай трассабыт быйыл төһө аспаалланыа?

— Быйыл икки биригээдэ кэлэн, аспаалы уурууга үлэһиттээх. Онон аспаал собуота турарыгар территория көрдүүлэр. Бастакы солбуйааччы Алексей Ноговицын бу күнүгэ ити боппуруоһунан «Вилей-Автодор» тэрилтаны кытта көрсөн, кэпсэтинни ытыахтаах. Бастакы биригээдэ Төлөйтөн Мугудайга дизри, иккис Мугудайтан Хаар Балаһанна дизри аспаал суолу ууруохтаахтар.

Бэйэбит иһитигэр бырайыактарга ылсабыт. Ол курдук, Кытаанахтан Арыылааха дизри суолу федеральнай бырагыраамаба киллэртэри, эһиилги сылга Давыа Амматынан Мырылаба кирии 12 килэмистирдээх суолун оҕуһуутун, Чыаплага — Бахсы суолун бырайыактарын түмүктүөхтүт. Быйыл итинник бырайыактарын онорууга үлэлээн баран, эһиилгиттэн федеральнай бырагыраамаларга кирисэн, үбэ-харчыта кэлэригэр үлэлэһиэхпит.

Ону таһынан биер өрөспүүбүлүкэтээби суол бырайыага оҕуһула сылдьар: Диринтэн Хайахсыт анараа өттүгэр, Бүтэйдээһинэн барар суол. Бастакы түһүмэһэ — Хайахсыт бөһүөлгэр кирибикс эрэ тас өттүнэн, быһаалы Кэти Күөлүнэн тахсар сүрдээх интэриһинэй суол бырайыактана сылдьар. Ол эрэри биһиги Самнабайдаабынан кэлэн Хадаарга кириэр уонна Хайахсыт Арыылаабынан кириэр суоллар оҕуһуллалларын туруорсабыт. Син-биер туһанар суолларбыт буоллаба.

«Хаарбах туруктаах дьылэртэн көһөрүү» бырагырааматыгар кэжэ уларыыһылар кириэн эрэллэр. Бу бырагыраамабыт үлэтин тэтимэ хайдабыт уонна атын тутуу боппуруостарыгар эбии туох үлэ бара турарый?

— «Хаарбах туруктаах дьылэртэн көһөрүү» бырагыраамата 2019 сылтан улуус боломуочууларыгар кирибитэ. Онон биһиги дьаһалтабыт оройуон эрэ киһигэр буолбакка, нэһиликтэргэ, кыра уаастаахтарбытыгар тийэ тутарга ылсан үлэлибит. Олкурдук, бу бырагырааманан Хахыаха, Кындага тутулга тураллар. Быйылгыттан балаһыанньата уларыда. Бу күнүгэ солбуйааччы Алексей Егоров балаһыанньа биһирэммитин кэнниттэн дьонго-сэргэһэ быһаарыа. Быйылгыттан ытыахтаах дьон хайдах быһылаахтык ытталларыгар биер сүрүн быраабыла тахсыахтаах.

Инники былааммар 120 миэстэлээх Мындабаайы оскуолатын бырайыаһын уонна экспертизатын бүтэртэрэн, КРСТ (комплексное развитие сельских территорий) бырагырааматыгар киллэртэригэ үлэлэһэ сылдьабыт. Чакыр уонна Арыылаах оскуола-саадын бырайыаһын онорторо сылдьабыт, чинчийилэрэ аастылар. Барыта бүтэһинэ, эмиэ КРСТ бырагырааматыгар кирисиэхпит.

Биер улахан тутуунан улуус киһигэр бибилэтиэкэ тутуутун ааттыбын. Бу бибилэтиэкэһэ Бастакы Ил Дархаммыт уонна киһинэммит бибилэтиэкэлэр кириэхтэрэ. Бырайыага оҕуһулаах, экспертизаланаан бүтэн турар.

Муусукаалынай оскуола тутуутугар быйыл миэстэтин буллубут. Бэйэбит билигин оскуола утары, А.И. Федотов аатынан МФСК аттыгар туруо, икки этээстээх дьэ буолуо диэн бырайыактаатыбыт. Хаһан, ханнык бырагырааманан тутуллара биллэбит.

Бэйэм баһылыка турарбар онорбут бырагыраамабар бассейн тутуутун киллэрибитим. Ол бырайыаһын оноруу сабалана. Бырайыактанна да, тутуллар диэн буолбатах, ол эрэри бырайыак баар буоллабына, хаһан бабарар бырагыраамаларга кирисэргэ бэлэмнээх буоллабыт. Холобур, сунтаардар КРСТ бырагырааматыгар бэлэм бассейн бырайыактаах буолан, билигин ол тутулга сылдьар.

Коронавируһунан сибээстээн, улууспутугар урбаанньыттары өйөөһүнгэ туох көмө көрүлүөй?

— Коронавирус ыарыта дойду үрдүнэн сүрдээх ороскуоттаах, охсулаах буолла, экономиканы барытын таарыйда. Саамай улахан оҕустарыны урбаанньыттар ытталлар. Онон улуус Сэбэтин-дьокутаатара мин баһылык быһытынан киллэрибит этибин ылынан, К-2 диэн коэффициент нолуогун 35 %-на дизри аччаттылар. Аты-эрээн, аһылыгы бэлэмнээһин, ырыһаа, өнөү өнөрүү урбаанньыттарыгар турар сирдэрин арендагыгар 50 % -наах чэпчэтинни биһиргэтиилэр. Маны таһынан нэһилик баһылыктарыгар сир арендагыгар 50 %-наах чэпчэтинни онорон диэн эмиэ этии киллэрибит. Онон ити урбаанньыттарга көмө буолуо диэн эрэнэбин, биллэн турар, улуус бүүдүүтүгэр охсуога. Ол эрэри ыарахан кэмгэ дьоммутун өйүүрбүт биһиз наадалаах.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

Түмүккэ: «Улууһум дьонугар туһаайан, бу уустук кэмгэ өй — санаа өттүнэн түмсүүлээх буолуобун. Коронавирус ыарыһы тарбаппат туһугар ылыныллар миэрэлэри толору өйдөөн, олохтоммут быраабылалары тутуһуобун диэн ыһарабын. Улууска оперативнай штаб өрөспүүбүлүкэ штабын кытта ыкса үлэли олорор. Штаб начаалынныыга — бастакы солбуйааччы Алексей Ноговицын. Кинини кытта штаб үлэтигэр кылаабынай быраас Артем Ксенофонов, кылаабынай санитарнай быраас Туяра Кузьмина уонна бары улахан тэрилтэлэр салайааччылар түмсүүлээхтик, дьоммут доробуйата туһа диэн биер сүбэһэн үлэлиилэр. Нэһиликтэр дьаһалталара волонтерскай үлэни илээн — сабалаан ытталлар. Оҕолорбутун дистанционной үөрэххэ балай да ситиһиһээхтик киллэрибит. Аныгы сибээс технологиятын эрдэ тэрииммит буолан, атын улуустартан ити чааһыгар балаача үчүгэйбит. Өссө төгүл ыһырабын, бу уустук кэмгэ хас биридии киһи дьысипилиһинтэтигэр олус элбэх тутулуктаах. Кырдыаастарбытын харыстааһын, оҕолору дистанционной үөрэтии, таһырдыа сылдьыһы хааччахтааһын курдук тэриллэр дьаһалларга өйөбүл буолун, ирдэнэр быраабылалары бары тутуһуобун! Барыгытыгар этэннэ буолууну, доробуйаны, дьолу — соргуну баарабын! Сандаал сааспыт кэллэ, сайыммыт салаллыа, суостаах дьаһ сүтүө диэн эрэнэһин!» — диэн улуус баһылыга Андрей Ноговицын эттэ.

Айар аргыс

Эйэлээх олох отуорун хамнаган,
Уолтаах кыыс дыоллорун үрэгтэн,
Кыраачан оёнуу эймээт ытатан,
Күн-нүбэй илэ дуулаахтын аймаан,
Унхуутаах, бизс сыллаах сэрлэнэн
Хаанымсах фашист үрэгдэн турбут.
Килипи быһымытын сүтэрбит Гитлер
Дьон-норуот олобун түгнэри уурбута!

Турадьын-турбаттыын
Оё да дыон буоллун,
Эмээхсин-оёоньор,
Баар норуот барыта
Ийэ сир кенгүлүн тулузар
Саа-саадах тулпугта,
Иэримэ дьыгын көмүскээн,
Сэригэ кыргыһа барбыта.
Сахабыт сиргээр алдырхай ааннаан,
Сэригэ атаары алдыраа буолбута...
Эдэркээн уолан фронтта барбыта,
Саллаат синизип ыаа курдэмыта!

Арахсы-атаары алааһы туулубута –
Эдэркээн кыыс доборун,
Сага кэлбит кийипт кэргээн,
Сэттэлээх оёчоос абатын,
Элбэх оёлоох ийэ барахсан
Илтэр-аһатар киллэрэн,
Дьыс кэргэн аба баһылыгын...
Кырдаас эмээхсин муннаах
Күннэ көрбүтүн – соротох оётун
Аар аба тайаар тырэнэн,
Аба ууһун ааттаатар эрэллээх уолын!

Иннитэ-кэннитэ биллибэт,
Улун суолу саха саллаата тулпугта,
Хаанымсах сэрлэһит туолбааха,
Дойдуу, норуоту сэймэктээн,
Сизхиттии сойулаан,
Куораттар, собуоттар
Кул-көмөр буолтара!
Хаан - хаанга, тыын - тыынга!
Сахабыт саллаата доруойдуу охсуһар,
Хорсундук-хоодуоттук
Эйэни көмүскүүр!
Уһуһун уот сэрии уордаах сыла!
Ымырык этэ да кыргыһы конуута!
Онноһор дьулаан этэ;
Тулааһа хаалбыт оёо хараба
Умайбыт дэриэбинэ кураанах олбуора,
Оёотун быларайаа былдыалыт
Ийэ, эбэ барахсан
Көрөрө бараммыт көмүскэтин уута!
Умнуллубатын хаһан да сэрии дьулаан
сыллара!
Сизхит фашист өлөрсүүлээх сэриитэ!

Дьон-норуот кэрэбэ дьулуурун,
Улалит норуот үлэбэ кыдыытын
Урускал онорбут сибдиг фашист
Кыайтарбыта! Бэриммитэ!
Дойдугун-норуотун кенгүлүн

көмүскэбиз!
Кыһыт аармыта кыайбыта!
Кыайы күнэ кылбайбыта!
Саха хорсун саллаата
Кыайы күнүн уруйдаан,
Топору кымыстаах чороону
Күн дьэки ууммута.
Саха төгүрүк алааһын үрдүнэн
Кыайы оһуоһа дьыраһыта,
Айхал тойуга дуораһыта!
Саха уола сэрии суолунан
Кэннинэн кэлтибэки,
Улуу нуучча норуотун
Хорсун буйун уолунун
Бир тэнгэ хаамсан,
Дьулуурун, тулуурун,
Сатаһын, мындырын сөхтөрөн,
Унхуутаах уот сэрии сэлэнин
Хорсун хотой саллаата буолан,
Сүрэгин баастара оспоттор да буоллар,
Олобу таптаан, кэрэбэ дьулуһан,
Сахатын норуотун инники кээхитин,
Ыччаттын дьылбатын үрдүктүк тутан,
Дьоллоох олобу бар дьонулар бэлэктээн,
Олобун барытын төрөөбүт дойдутугар
анаабыта.

Умнуһан, бар дьонум,
Умнуһан, мин эдэр көлүнөм!
Кыайыны уһаммыт буйдуу, саллааты,
Саханы аатталлыт байыаһы, боотуру!
Эн кизн туттунуу – эн эһэг, хос эһэг,
хос-хос эһэг,
Эн курдук олоро кэлбитэ бу сир үрдүгэр...
Ол эрэн оёоһоом, уот сэрии суола
Аба дойду кенгүлүн иһин, Кыайы иһин,

Эйэлээх олох иһин, кинилэр олохторо –
Саллаат туһунан сэлэн суруга
буолбута,
Ким да умнуллубат, туха да умнуллубат!

МУГУДАЙЫМ БАРАХСАН

Былырбыттан, быдан дьылтан
Буоратыйдыын быыс тартан,
Лыбынтахтыын ыаллаһан,
Туругуулар, мааны дойдум –
Кутум-сурум тохтуур сирэ
Төрүт битим таалар кинэ.

Хоһуун дьонор маһа бааллар,
Үлэ үөһүн тулгут уолан, кэрэ далбар,
Ыччат оёо таптыыр-аһтар,
Айхалланар кээхит түөлбөм.
Үлэ-үөрэх сайдар-үүнэр,
Ырыа-хоһоон төрүт тыына.

Сылаһы сизлээх сыһылар,
Үрүг илэс үрүлүдэр,
Күннээх алаас мааны-талба,
Төрүт үгэс, ытык ылаах
Үйэлэрин угуордаан сайда туар
Таптал таптыт дьол уйата –

Муғудайым.

Өбүгэм үгэһин тутуһан, ытыктаан,
Үлэһин дьоллоһон, сайдыһа кыттыһан,
Тылам сирэ – тылам ылаа
Оёону-урууну тэнитэн,
Уруйдан-айхалтан, Муғудайым,
Муғудайым, Муғудайым барахсан!
Евдокия ДЯЧКОВСКАЯ – ИЭЙЭ.

ХОЧУЛУОК

Элэйбит хочулук сылдыһар
Ардах-хаар аһыннан уһунук,
Ол тыһыс кэмнэри туоһулаан,
Сэрии ыар күтээһин аһыннан.

Эдэркээн саллаалыт аргыһа
Охсуһар сибиньээс буудьаттан
Халтытык таарыйар сибиньээс
Имиллэр-хомуллар эргэһэн.

Тохтобул кэмгээр абырыр
Толору кутуллар хаһынан.
Кураанах куолайы сибирдэн
Куртахха килэрэ тоһорон.

Синизли эбэр саллаакка
Силлэлээх сырылытын үрдэтэн,
Харса суох хабараан кыргыһы
Түмүктээх буолара кыайынан.

СУРУК

Чуумтурар-иһийэр түгэннэр
Буолаллар дууһаны багтааннар.
Саллаат уол суруйар дьонулар
Этэннэ сылдыһарын тыһынааһын.

Чүмэчи сырдыгар дабайан,
Силлели суруйуон дьаахханар.
Силлэлтээх өлүүнү көрсөрүн,
Уот кутаа суодалын, издэһин.

Ыйытар: хайдах-туох олору?
Кыһардан кыһыны туораангыт,
Тулууһу, эрдийи, үлэлэнг.
Кыайылаах төһөнүбүм дойдубар.

Кырыстаах сэрибит дураанын
Тохтооттор чуумтар санаабыт
Күүһүрэн тэнийэр улаатар.
Сотору кэмнэн истээххит.

Суруктар кэллэлэр, төһөнөлөр
Эрэмьы санааны угеннар.
Ардыгар хомолто сурахтыах
Аргыһын ыппаллар тыһынынан.

ИЛЬМЕНЬ КҮӨЛ

Ытык сир биззегин үрдүгэр
Тураһын төбөбүн хонкутан.
Хорсунук охтубут буйунна
Хараастан, курустук санныһан.

Харахлар бу көстөн кэллэһит
Хаар-муус кыһааһан тиллэнгит,
Хотойдуу тыһыстык көрөнгүт,
Хабырдык дьылтэһиник туттангыт.

Ийэ сир иннигэр иэскиһин
Чигэлээхтик толорон умсангыт,
Кыайыһа эрэли сахтаахыт,
Кытыластар былаабы ууннаахыт.

Үгүс да эбикит эһиги
Сибиньээс буудьаттан толлубат.
Тумарык далайга тимирбит
Өлөртөн чабыбат эрэлтэр.

Кырыстаах сэриин тохтолтут
Кырдаас көлүөнэ дьулуурун
Кыа хааннаах кыргыһы сылларын
Кэриэстээн, иһийэн турабыт.

КЫАЙЫ КЫҺАР БЫЛААБА

Кыайы кыһар былааба
Көстөн аһар мин түүлбэр
Кыһыс билитин сытыһа
Кылаан өгө, өһөх хаан.

Кытарымтылар күн кыһа
Кыргыс сирин көрдөрөн.
Күлүмкээтэ уот курбуу
Киллэм сиргэ буору тибэн.

Буурба дьылын санаһан
Буорах сыта туһууар.
Буудьа тыһа сырдыгыр,
Балыһангык чыһылар.

Саллаат сиргэ синизлэ
Сылбаһтанар өлүк буолан,
Кимэн киллэр күргөмүттэн
Кыһар халлаан ньиргийэр.

Өлбөт-сүлгэт эн аатың
Үйэлэри нөгүөлээн,
Өдүгэр хаалыа биззетик
Эдэр ыччат сүрэгэр.

ХОРСУННАР ӨЛҮҮНҮ КЫАЙАЛЛАР

Иһ-иһи сыралбан куйааска,
Иһийэн илгийэр сылааска
Ийэ сир буоруттан араһан,
Ийэлээх абатын хаалларда.

Атпаһна кый ыраах сэригэ,
Ардаһтан аргыһар кутааба.
Алдырхай аартыһын сабаары,
Дьулуһтун инники кэжжэ.

Сахабыт чулуута хорсуна
Самныбат санаата түмүлүн,
Саа-саадах өргөһүн тулптаба,
Силлэлтээх өлүүнү кыайдаба.

Хоодуоттар, хотойдор кинилэр
Хорсунук охсуһар эрэлтэр.
Хангылар күн аһын күүһүрэн,
Хаанымсах удыорун самаран.

ОЛОХ

Олобу олоруох дьэтэххэ,
Онуула элбэс сөхтөрөр.
Омоон суол кэриэтэ эрэйэ
Олукун түрөйдии хамсаһар.

Эн онтон кыһаллан көрбөккө,
Эрирдээх суоллары нөгүөлээн,
Эрдээхтик дьулуһтун инники,
Эр санаа хоһуунун көрдөрөн.

Соргулаах олоххо дьаныһан,
Сэттеллээх үлэһит аатырдыһан.
Сырдыкка, кэрэбэ дьулуһан,
Сизн оёо үөрүүтүн биллээһин.

Иһийэн илгийэр олохтор
Иһирэх санааһын тиллээһин.
Ис эйэ илгэтин туттангыт,
Илгээх ыал туругун тутсардыһан.
Иннокентий АЛЕКСЕЕВ.

СЭРИИ ХАНАН ДА БУОЛБАТЫН

Сууһунан кустаты сэриилээн,
Үгүс да килиһи сэймэктээн,
Уот сэрии бизс сылаа барбыта:
Дьон-сэрэг ыар кэми аастыта.
Хотойдуу санаалаах буйуһуннар
Өстөөбү кыдылар эһилэр,
Кыайыһа дьулуурдаах саллааттар
Өлүүнү утары киммитэр.
Бизс сыллаах илбистээх сэригэ

Норуоттук кыа хаанын тохлута,
Тууу да биллэмэт эрэйэ
Өлүүнү-сүтүүнү аастыта.
Оо, сэрии хаһан да буолбатын,
Сир үрдэ өлүүнү билбэтин,
Күн дьонго эйэһин олордун,
Тулабыт дьолунан санаардын.
Иван ПОПОВ-Байдам.

САНААН ААҺААРЫН

Санаан ааһаарын,
Бу айан аартыһынан
Кыайыһа эрэллээх
Ийэ сирин көмүскүү
Туруммута бир дойдубааһын.
Бу борон суолунан
Эрэллэр санаалаах,
Тус хоту көһөрүүгэ
Атпаһымта алаас ылаа.
Бу сырдык аартыһынан
Ылар санаа сүгэллээх,
Эрэл санаа кыһынаах,
Төннүбүттэр тыһынаахтар.
Бу тырғыллар суолунан
Айаһаан иһэн санаарын,
Кыайы күнүн уһансыбыт
Ытык сахам дьонун.
Александра ШЕЛЮКОВА-А. Солуомаба.

СЭРИИ ЭРЭ БУОЛБАТАР

Уоттаах сэрии-харах уута,
Кили аймах-алдырхайа.
Иһиттэххит аһыһылартан,
Эрдээххит тулаһылартан.
Дойду туһун көмүскэһэр
Уоттаах сэрии толоһулар
Бардыһытара хоһууттарбыт,
Уолан хааннаах аһаарбыт.
Суруктары күүтэллэрэ,
Сурахтары истэллэрэ.
Сорхоттор төһөнөлөрө
Сэймэктэммит аһаардара.
Ылаһангык баһыраннар
Ылаах сиргэ хаалбыттар,
Өлөр тилэх күннэригэр
Ийэ, ийэ дьэттиһиллэрэ.
Буомба түһэн, буорга көмөн
Сурахтара сүтмэттэрэ.
Хара сурук туталлара,
Тулаллаһтар ыһыһылар.
Харах уулаах ийэлэрэ
Эрэллэр сүтмэттэрэ,
Уолаттары күүтэллэрэ,
Суолу көрө сатыһыллар.
Үөһэ тыһа соһуораннар
Эбэллэри кэпсиплэрэ,
Сэрии эрэ буолбатыгар
Баа санаа этэллэрэ.

Анна БАРАШКОВА –Айылбаана.

УОТ СЭРИИ

Оол онно этэ уот кутаа,
Уордаах сэрии ньиргээрэ,
Сир Ийэ титирээһин,
Сир халлааны бүрүдэр,
Будулган буурбата -
Тэттэрээн эстэрэ...
Оол онно этэ...
Кыа хаан устара үрэхтиһ...
Кими да харыһыбат,
Тууу да биллэмэт,
Туһунан да кэмсимэт,
Тутула суох сэрии ыһыра.
Ылар сүтүк - ыһыабы
Ыһык буолан иһиллэрэ,
Тыһыһанан саа дьонго
Тыһыһанан толук ууран,
Туманга сүтүттэрэ,
Сизх буолан көппүттэрэ...
Кэтээр, эрэнэр ийэ
Күүттэр алаһын үрдүгэр,
Кэлиһтээх ыһыһын маһа,
Күһүгэ сонньообут күөлүгэр
Соботох турууа хаһыра,
Кыһанан айманан аастыта,
Иһийэн бэриэр аһа,
Иһийэн көхсүгэр кистээн
Иһийбит хараһын соһторо...
Эн хантан айманан кэллэг турууа,
Доботторуһтан быһаһыһын,
Сэрии буурбатыһтан ордонгун,
Сүрэххэр сүтүк ыар баастаах.

Салгыһын 4-с стр. көр.

Сыныптарыны бағамдағыз Елөң МАКАРИНСКАЯ.

Кэтибиттэ тоһи кыһыт кэкситтэр
Саныбыт - сарыктаах, талыкыт -
Сарыктыгы атытут кэкситтэ инчигэр
Хэс бичирбит кулаанын бизириктээх
Дойдубут былыбын калыаанга
Долгуур долгуунуу кэмибиттэ
Курааменээт кардыһыан өйдөнөр тэст
Уот буурба кэмнэрин ахтыһан аалабыт.
Кытыастар таласанно ситубут
Кыдыылаах-хотуулаах эриһиз
Савастаах дьон, кырыһыттар, ухалыттар
Бу ныйыал кэлгэс бары бичир эбиттэр
Билр сөнө баһылар бу доһун кыкэс
Дыһабут баар - Эдэс, Зүдэс, Эйэс
Сарылы утары бу күрдү түрбөккө,
Сарылыах сарыкчыт хайван да

ЧУРАПЧЫ - УСПУОРТ ТУОНАТА

Чурапчы улуунун успуорка салаатын "Сана олох" хаһыакка тахсар анал сыһыарыыта

Саһарбыт суруктар кэпсиктэр

КОРКИН БУОЧАРЫН ОРИГИНАЛА

Отут икки сыл анараа өттүгэр Николай Барашков саха уопаттарыттан бастагынан Арасыйыа "Урожай" обществотун Киин Советыгар чемпионнаабытын туһунан сурах үөрүүлээхтик күөрэс ына түспүтэ. 1962 сыл балабан ыйыгар Чурапчытаабы Культура дһизитигэр Арасыйыа чемпионунун көрсүһүү буолар. Бизэри Николай Барашков спорка ситиһилэрин кылгастык билиһиннэрэн спортсовет председателэ А.К. Софронов аһар. Онтон трибунаба кылгас баттахтаах, сыты-хотуу сирэйдээх уоп тахсар. Ол Коля Барашков этэ. Кини Арасыйыа, Союз түһүлгэлэригэр хайдах тустубутун кэпсир.

- Улахан түһүлгэ көбүөрүгэр тахсан туран утарсааччыгын көрдөххүнэ, бөдөннөрө-саданнара киһи кутун-сүрүн баттыах айылаах, - диір Коля, -оттон хапсыһан киһи бардаахына, син дьон-дьон курдуктар, олус кум-хам тутпаттар. Хага, бүтүү сабана сылайыа быһыытыллар.

Урукку выпускнигынын орто оскуола директора Г.Д. Ефимов, тустууга үөрэппит - таһыыт тренерэ Д.П. Коркин үөрэн-көтөн туран эбэрдэлиллэр, санаттан сана ситиһилэри бабараллар.

Билигин Аан дойду, Олимпиада чемпионнара баар буолларын кэинэ, ол Арасыйыа чемпиона дьин дьин курдук саныгынын эрэри, оччолорго саха уопаттара республика таһыгар сана тахсан, тустуу кизг аартыгын аанын тэлээн ээр кэмнэрэ этэ буоллаа.

Коля 1944 сыллаахха Бахсыга төрөөбүтэ, сэттэ саастаабыр Бахсы начальнай оскуолатын боруогун

атыллаабыта. 1959 сыллаахха Алабар сэттэ кылаастаах оскуолатын бүтэрэн баран, үөрэбин салгы Чуралчы орто оскуолатыгар кирибитэ. Кини спортивнай олобо итинтэн ыла сабаламмыта. Уол көнүл тустуунан, хайыһарынан, чэлчэки атлетиканан, дуобатынан дьарыктанара. Спорду, общественнай үлэни үөрэби кытары сатаан дьүөрэллэрэ. Тренер Д.П. Коркин салайар көнүл тустуу секциятыгар дһаныардаахтык эриччлэн, тустуу уустук албастарыгар үөрэммитинэн барбыта. Кини кимтэн да толлубакка, сылайары билбэккэ үлэлиирэ. Ол да иһин көнүл тустууга 1962 сылга оройуон, республика, салгы Арасыйыа Урожай обществотун Киин Советын чемпиона буола буустаа.

Ити кэмнээби тустуутун туһунан республика кырдыабыс журналына С. Окоемов "Кыым" хаһыакка "Үтүөлээх тренер" дьин очеркатыгар 1967 сыллаахха суруйан турар: "Биір өрдөөбүтүгэн Николай Гоголев маастар буолан анардасты аатырар сыллара этэ. Кинини кытта чемпион титулун былдьаһа финалга Чурапчы оскуолатын үөрэнээччигэ Николай Барашков дьин оҕо көбүөргэ тахсыбыта. Гоголевы түн-тан тутан имигистик вертушкалаан партерга түөрт атааха түһүртээн барбыта... Эссө биір кыраһыабай албас. Гоголевы илииттээн хабаан, умса булкуйан мельницалаан эргиттэ чыпчылыыах бэтэрээ өттүгэр ааспыта. Судьуйалар ыга баттааһын суоһунан салгы туһуннарбытара. Түмүгэр кыайы Гоголевка буолбутун да иһин, Барашков сыты кириилээх-тахсылаах тустууга көрөөччүлэри улаханник астынарбыта. Барашков

ол тустууга Коркин буочарын дьиннээх оригинала этэ".

1963 с. көнүл, классической тустууларга уонна самбога улахан дьонно Арасыйыа Урожай обществотун Киин Советын чемпиона буолуталыыр. Горькай куоракка Россия көнүл тустууга чемпионатыгар алтыс миэстэни ылан, спорт маастарын нуорматын толорор. Бу сыл Москвагаабы физкультурнай институт бастагы курсун бүтэрэр. Биір дойдулаахтарын студеннар И. Аянитовы, Д. Гуляевы, В. Попову, Н. Иванову, Н. Сафоновы кытары биіргэ эриччлэр. Москва куорат, ССРС студеннарын күрэхтэһиілеригэр ситиһилээхтик кыттан, ССРС спордун маастара буолар.

Институтка үөрэнэ сылдьан армияба ынырыллар. 1964 сылга көнүл, классической тустууларга уонна самбога Хотугу флот чемпиона, көнүл тустууга Мурманский уобалас чемпиона. Классической тустууга уонна самбога ССРС спордун маастара буола охсор.

Саха үүнэн иһэр эдэр бөбөстөрүттэн биір дьэстэрэ Н. Барашков ити курдук кылгас кэм иһигэр оскуола көбүөрүттэн Бүтүн Арасыйыа, Советскай Союз түһүлгэлэригэр тийэ биллибитэ. Армияттан кэлээт, райспортсовет инструкторынан ананан оройуонга спорду тэрийиігэ ылсыбытынан барбыта.

Барашков тустуутун спорду таптааччылар 1965 с. Н.Н. Тарскай бириһигэр республика түһүлгэлэригэр эмиэ көрбүттэрэ. Ол киһи бүтэһик тустууга этэ. Үгүһү эрэннэрбит Николай Барашков тустар талаанын саамай үзүмгэр кылдьан, баара-суоҕа 21

саһыгар, быстах оһолго былабайга былдьааммыта.

1966 сылтан орто оскуолалар күрэхтэһиілерэ сыл аайы Н. Барашков аатынан ытыллар буолбуттара. Кэлин улахан дьон күрэхтэһиілеригэр кубулуйбута. Онно чугастаабы оройуоннары аһан, Алма-Ата, Караганда, Улан-Удэ, Москва курдук куораттаран кэлэн күрээс былдьаһаллара.

Хомойуох иһин, кэлин бу күрэхтэһиі ытыллыбат буолбута ыраатта. Ол да буоллар, улахан көбүөрдэргэ бастагы суолу тэлсибит, талаана ситэ арыллыбаха хаалбыт бөбөстү чабылхай ситиһиілерэ эдэрдэри сана кыайыларга күүрдүбүтэ, кэлин да ыныра туруоҕа.

ҮТҮӨ ӨЙДӨБҮЛҮ ХААЛЛАРЫТА

тренеринэн үлэлээбитэ. Көнүл тустуу сайдарыгар суолу аспыта. Константин Сергеевич элбэх оҕону батыһыннаран собуруу куораттарынан үгүстүк күрэхтэһиілергэ иддэ сылдьара. Элбэхтик киһнээ устара, хаартыскаба түһэрэрэ. Ону Дмитрий Петровиһын үлэлэригэр туһаналлара. Ким туохха сыыспытын, хайа бөбөс ханнык албаһы туттарын киһнээ бытаардан көрдөрөн, үөрэнээччилэрэ онно утары албастары булаллара. Дьарыктыыр оҕолоро республика тас өттүгэр Сибиир, Дальнай Восток, Арасыйыа күрэхтэһиілеригэр кытталлара, элбэх мэтээллээх, ситиһилээх кэлэллэрэ.

Сатабыллаах салайааччы, ирдэбиллээх директор үөрэххэ сана ньымаһары киллэриігэ, педагогтар үөрэтэр-иітэр таһымнара үрдүүрүгэр, интернат-оскуола материалнай-техническай базата сайдарыгар күүскэ үлэлээбитэ. Бу сылларга Чурапчытаабы спортивнай интернат-оскуолаттан көнүл тустууга уопаттар ортолоругар ССРС бастагы чемпионнара В.Карпов, П.Шестаков, А.Матвеев, бырааттыы Морфуноттар, И.Федосеев, бырааттыы Захаровтар, В.Андросов, Б.Яковлев, П.Васильев, Н.Коркин, Д.Ючюгеев; олимпийскай чемпионнар Р.Дмитриев, П.Пинигин, олимпийскай призер А.Иванов, Үтүө дьулуур сонньууларын чемпиона, аан дойду призерэ, Европа, Арасыйыа алта төгүллээх чемпиона В.Гоголев уо.д.а. иитиллэн тахсыбытара.

Константин Сергеевич үгүс сыратын үөрэнээччилэрэ личность быһыытынан сайдыыларыгар уурбута. Сүүһүнэн ыччаты олох кизг аартыгар киллэрситэ. Кини үөрэнээччилэрэ

республикаба уонна тас да өттүгэр норуот хаһаайыстыбатын араас салааларыгар ситиһилээхтик үлэлиллэр. Педагог быһыытынан үүнэр көлүөнэни иитиігэ киллэрбит кылаата сүһкэн улахан. Спортивнай интернат-оскуолаба араас оройуоннартан ардыгар мөлтөх итиилээх оҕолор кэлэллэрэ. Ол курдук Таатта, Амма, Ньурба, Өлөөн, Эдьигээн улуустарыттан, оннооҕор Орто Халыма Березовкатыттан тийэ үөрэнэ, тустуук буола кэлэллэр этэ. Бары биір оскуолаба үөрэнэллэр, биіргэ олороллор, биір повараастаабыт аһын аһыыллар. Биіргэ сылдьан үлээбэ араас соруудахтары толороллор, биіргэ эриччлэллэр. Күрэхтэһиілергэ эмиэ биіргэ сылдьаллар. Добордоһон бары биір ыал оҕолорун курдук санаһаллар. Оскуоланы манник биір санаалаах, ыччаты сомоҕо ына түмүүгэ К.С.Постников үтүөтэ элбэх. Тустуук да буолбаталлар, олоххо бэйэлэрин миэстэлэрин булуммуттар элбэхтэр. Холобур, оскуола выпускниктара Е.К.Максимов Москва куоракка «Бэс чагда» профилакторий директора, И.С.Андросов СР үтүөлээх архитектора, биһиги институттун сана үөрэнэр лабораторнай куорпунун бырайыактаабыта. С.В.Лыткин «Алроса» акционернай хампаанньаба үлэлиир. Бу испиһэги салгы туруоха сеп.

1987 сыллаахтан теһе да бочуоттаах сынньаланна олордор улуу тренер Д.П.Коркин үтүө аатын үйэтитэр, киһи үлэтин, уопутун тарьатар сыалтан музей дьизини тэрийэн директор быһыытынан үгүс утумнаах үлэни ыппыта К.С.Постников.

Д.П.Коркин үлэтин, олобун, республиканскай интернат-оскуола уонна көнүл тустуу туһунан хас да киһигэ автора, үөрэхтэһин, спорт туһунан үгүс ыстатыйаны бачээккэ таһаартарбыт киһи буолар. Үөрэнээччилэр 'үтүө майгыга тардыһыыларын мэлдьи өйүүрү. Олобун бүтүннүү төрөөбүт улуунугар спорт сайдыытыгар анаабыта. Константин Сергеевич үлээбэ дьулуура, киһи быһыытынан үтүө хаачыстыбалара, олорон ааспыт олобо үтүө холобур буолар.

Ол иһин 2007 сыл балабан ыйын 8-9 күннэригэр интернат -оскуола таас спортивнай саалатыгар Чурапчыга интернат-оскуола аһыллыбыта 50, Чурапчы улуунугар, республикаба спорт уонна физкультура сайдыытыгар сүһкэн кылааты киллэрбит РСФСР норуотун үөрэбириитин туйгуна, СР үтүөлээх тренерэ, Арасыйыа физическай культураба үтүөлээх үлэһитэ, Чурапчы улуунун Бочуоттаах гражданина К.С.Постников төрөөбүтэ 75 сылыгар аналлаах көнүл тустууга Бүтүн Арасыйыатаабы (ыччаттар ортолоругар) турнир ытыллар. Онно республикаба билигин күннээн туста сылдьар уопаттар, улуустартан, Дьокуускайтан, Нерюнгригиттан, Мирнэйтэн, Бурятияттан, Амурскай, Кемеровскай уобаластартан, Монгопияттан эдэр бөбөстөр кэлэллэрэ күүтүллэр. Тустууну сэнээрээччилэр түһүлгэбэ күүрэннээхтик уонна тахсылаахтык тустар эдэр талааннары, сыты кириилээх, элбэх бырахсылаах хапсыһыылары кэлэн көрүөхтэрэ.

Былатыан КОРКИН.

Сыһыарыыны бэлэмнээтэ Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Саха тустуутун олимпийскай чыпчаалга таһаарбыт улуу тренер Дмитрий Петрович Коркин уна илиитинэн аатырбыт. Саха сирин үтүөлээх тренерэ, Арасыйыа физкультуратын үтүөлээх үлэһитэ, РСФСР үөрэбириитин туйгуна, улуус Бочуоттаах гражданина Константин Сергеевич Постников аатын Чурапчы уонна республика спордун таптааччылары үчүгэйдик билэллэр. Кини улууска үүнэр көлүөнэни иитиігэ үһүннүк үлэлээбитэ. Чурапчы интернат-оскуолатын тустуутун киллэн-сабалаан тэрийсипит уонна киһи албан аатын саамай чабылхай кэмнэригэр үлэлээн, олорон ааспыта.

1962-1968 сылларга Чурапчытаабы интернат-оскуолаба иитээч-чинээн, 1968-1984 сылларга спортивнай оскуола уонна интернат-оскуола директорунан, улуу тренер Д.П.Коркинна көмөлөһөөччү

Чурапчы оройуона төрүттэммитэ 90 сылынан, улууспут култууратын устуоруйатыттан

Бастагы кулууптар Улуус култууратын сайдыыта оройуон сайдыытын устуоруйатын кытта сибээстээх. Оройуон төрүттэниэтигэн нэһиликэньэ ортотугар култуурунай-сырдатар, полит-сырдатар үлэлэр тохтоло суох ытыллан барбыттар. Аан бастаан оройуон сэбиэтэ култуурунай-сырдатар үлэни салайара. Оройуоннаабы Култуура дьыэтэ 1935 сылтан үлэлиир, 250 миэстэлээх эбит. Ити сыл оройуонна 2 кулууп баар буолбут. Мээндийэбэ 1936 сыллааха ааҕар балаҕан, сана кулууп тутуллубут. 1945 сыллааха Хайахсыкка Пушкин аатынан колхуос кэнсэлээрийэтин көтүрэн аҕалан, илии күүһүнэн, халтаһыннарын эмиз илиинэн эрбээн, бастагы кулууптарын тулупттар. Оччолорго колхуос бэрэссэдээтэлинэн Афанасий Захарович Лукин үлэлээбит. Кулууп бастагы сэбиэдиссэйэ Иван Николаевич Марков эбит. 1942 с. колхуостары хоту көһөртөөбүттэрин кэннэ, Мээндийэ кулуубун Чурапчыга көһөрөн аҕалан, остолобуой оностубуттар. Онон Мээндийэбэ кулуубу иккистээн 1949 с. эт илиилэринэн тулупттар. 1947 с. Захаров С. Яковлев колхуос киинигэр Эбэбэ В.В. Кузьмин-Малахта салалтатынан кулууп үлэбэ кирибит. Кулууп сэбиэдиссэйинэн култуурунай-сырдатар оскуоланы бүтэрбит Эдуард Иванович Монастырев анаммыт. Ол сылларга үлэ балачча сэргэхсийбит. Кини кэнниттэн Василий Николаевич Гурьев, Илья Сизович Егоров, Ульяна Федоровна Сидорова үлэлээбиттэр. Биһиги билэрбитинэн, култуура салаатын бастагы салайбыт киһинэн Егор Алексеевич Макаров буолар.

Кини 1945 сыл тохсунньу 1 күнүттэн 1948 сыл олунньу 25 күнүгэр диэри үлэлээбит. Киниэхэ 1946 с. ахсынньыттан 1953 с. от ыйын 10 күнүгэр диэри культпросвет отделга култуурунай-сырдатар оскуоланы бүтэрбит анал үөрэхтээх Павел Прокопьевич Посельская ананан үлэлээн аастыт.

1949-1950 сс. култуура отделын сэбиэдиссэйинэн Павел Перфирьевич Данилов диэн Таатта кинитэ ананан үлэлээбит. Доруобуйатын туругунан, киини П.П. Посельская солбуйан хаалбыт. П.П. Данилов

1953-1957 сс. култуура салаатын иниспиктэрэ. 1957 сыллааха оройуоннаабы Култуура дьыэтин дириэктэринэн анаммыт. 1953 -1957 сс. кулун тутарга диэри Чурапчыга култуура отделын сэбиэдиссэйинэн Алексей Афанасьевич Алексеев диэн эдэр испислиис, Уус Алдан кинитэ ананан, үлэлээбит. Кэргэнэ В.Л. Мордовская оройуоннаабы библиотэикэбэ үлэлээбит.

1953 с. оройуонна 15 тыа сириг кулууба уонна оройуоннаабы мусуой бааллар эбит. Култуура, библиотэикэ тэрилтэлэригэр 1 ситэтэ суох үрдүк, 2 орто, 2 ситэтэ суох орто, 11 начаалынай үөрэхтээх барыта 50 киһи үлэлээбит. РДК-ба сыл устата 30 лизксийэ, дакылаат аабыллан, 2856 киһи хабыллыбыт. Самодеятельность күүһүнэн 22 кэнсир ытыллан, 3551 көрөөнчү сылдыбыт. Агитбирегээдэнэн 4 нэһиликкэ сылдьан, 763 киһини халпыттар. Оройуон үрдүнэн 18 тыа кулууптарынан, ааҕар балаҕаннарыннан 450 дакылаат, 367 лизксийэ аабыллыгыгар 23287 киһи сылдыбыт. 18 кулууптан Александра Егоровна Оконешикова сэбиэдиссэйдээх мугудайдар бастын үлэлээринэн аабыллыбыттар. Ити сыл Хайахсыкка Афанасий Васильевич Тимофеев үлэлиир кулууба балачча тэрээһиннээхтик үлэлээбитэ ахтыллар. Кыраайы үөрэтэр мусуой 1533 экспонаттаах, 529 көмө матырыйааллаах эбит. Барыта 19 экскурсияны тэрийэн, 626

киһини сырытыннарбыттар, 19 араас бэсиздэни онорбуттар. Одьулуунна нэһиликкэ күүһүнэн 1953 с. кулууп үлэбэ кирибит. Сэбиэдиссэйинэн Егор Егорович Сибириков үлэлээбит. Арыылаахха танара дьыэтигэр кулуубу үлэлэппиттэр. Сэбиэдиссэйинэн Андрей Дмитриевич Коженин анаммыт. Кини кэнниттэн сэрии бэтэрээнэ Иван Иннокентьевич Захаров, онтон Мария Егоровна Беляева үлэлээбиттэр.

Мусукаалынай оскуолалар

1957 сылтан култуура салаата уонна кинофикация холбоһоннор, тустаагга буоланнар, райком сэкирэтээрэ Степан Николаевич Ноговицын этиитинэн, райком бюрота бигэрэгэн, култуура отделын сэбиэдиссэйинэн Алексей Алексеевич Шадрин, Диригет детдомугар иитээччинэн үлэли сылдьан, кэлэр. Бухгалтериянан Иннокентий Дмитриевич Егоров, кинофикацияда Егор Михайлович Гуляев ананан үлэлээбиттэр. А.А. Шадрин үлэлиир сылыгар Профсоюзустар 50 сыллара, Саха сирэ нуучча судаарыстыбатыгар кирибитэ 325 сыла, өрөспүүбүлүкэтээбэ 1-кы Ыччат бэстибээлэ уо.д.а. үгүс дьаһаллар ытыллыбыттар.

Ити сыл Чурапчылар Москва куорат дэлгэссэийэтин көрсүбүттэр. Дэлгэссэийэни ССКП обкомун сэкирэтээрэ С.З. Борисов уонна КК отделын сэбиэдиссэйэ, икки генерал арыаллаабыттар. Култуура министиэристибэтигэр солбуйар министриинэн Андрей Данилович Макаров үлэлиир эбит. Кини көмөтүнэн бу 1957 сыл оройуонна мусукаалынай оскуоланы аһыы буолбут. 1958 сылтан райком үлэһиттэрэ олорор уопсай дьыэлэрин босхолоон, мусукаалынай оскуолабэ биэрбиттэр. Маннайгы сылыгар фортепиано уонна скрипка кылаастара аһыллыбыттар. Оскуола маннайгы дириэктэринэн А.Д. Шукина, скрипкада Т.А. Мусатова, А.М. Колосова диэн киин уобаластартан консерватория үөрэхтээх инспислиистар кэлэн үлэлээбиттэр. Онон 1959 сылтан, мусукаалынай училищени бүтэрэн Андрей Петрович Гоголев дириэктэринэн ананан кэлэн, баян кылааһа аһыллыбыт. Кэлин Дария Дьячковская уонна Раиса Данилова кэлбиттэр. Ону таһынан Иван Афанасьевич Бубякин, Эдуард Левин үлэлээбиттэр. 1959 с. Мугудайга холкуос бэрэссэдээтэлэ оройуонна бастагы типовой кулуубу туттарбыт. Ити үчүгэй саҕалааһыны өйөөһүннэ райком бюротун уураабын таһаартарбыттар. Ордук бу болпурорго райком II сэкирэтээрэ Василий Егорович Дьячковская-II өйөөбүтэ. Ити сылларга сана кулууптары тутуу холкуостарга үгэннээн барбыта. Сыланна 1959 с. Старостин Евстафий Петрович, Хатылыга 1959 с. Ефимов Гаврил Дмитриевич, Одьулуунна 1958 с. Тоскин Тимофей Гаврильевич, 1959 с. Болугурга Ленин аатынан холкуос көбүлээһиннэринэн кулууптары туттарбыттар. Сэбиэдиссэйинэн Болугурга Егор Семенович Дьячковская анаммыт. Бары кулууптарга сана ирдэбил быһыытынан тустаа кинобудкалар тутуллубуттар. Библиотэикэлэр кулууптарга анал хос ыланнар, фонддаларын киллэрбиттэр.

Үлэлэригэр бэриниллээх үлэһиттэр бааллара. Ол курдук, оройуон киинигэр — Данилов Павел Перфирьевич, Кривошапкин Николай Христофорович, Сыланна — Новгородов Егор Николаевич, Макарова Розалия Егоровна, Чыалпараба — Федотов Иван Афанасьевич, Мындабаайыга — Дьячковская Егор Семенович, Чакырга — Титов Василий Гаврильевич,

Хадаарга — Осипов Василий Константинович, уо.д.а.

Маасса кизг аранатын хабаарга дьулуһуу күүһүрбүт.

Библиотэикэлэр

Библиотечнай үлэбэ ити сылларга фонданы бэрэздэктээһин, картотеканы киллэри саҕалааммыт. Оройуоннаабы библиотэикэ дьыэтэ суох буолан уонна оҕо библиотэикэтэ туһунан оройуоннай библиотэикэ буоларынан, Мурун Тымпыйаттан эргэ бэкээринэ дьыэтин көһөрөн киллэрэн тулупттар. Кэлин уһуйаан дьыэтэ буолбута. Сана анал үөрэхтээх библиотэикэлэрдэр кэлбиттэрэ. Аммосова Парасковья Михайловна, Аманатова Мария Петровна, Пермякова М.И. Киинэ үлэтэ култуура дьыэлэринэн салаллар буолбута. Киинэ механиктар кулууп үлэтигэр биригэ үлэлиллэрэ. Киинэ үлэтигэр солбуйааччыларынан Гуляев Егор Михайлович, Кондратьев Николай Петрович үлэлээбиттэрэ. Кэлбит киинэлэри бэрибэркэлээн баран тыаларга ыталлара, өрөмүөннүүлэрэ. Оно маастарынан Картузов Алексей Дмитриевич өр үлэлээбитэ. Киномеханиктарынан уһуннук үлэлээбиттэрэ: Макаров Алексей Трофимович, Борисов Семен Семенович, Дьячковская Екатерина Еремеевна, Максимов Илья Петрович, Ноев Дмитрий Дмитриевич, Харитонов Егор Петрович, Михайлов Василий Петрович уо.д.а. Култуурунай-сырдатар үлэни ытытыга анал үөрэхтээх, уолуттаах Потапов Дмитрий Семенович иниспиктэр быһыытынан анаммыта. Кулууптарга хурук мусукаан суохтары кэриэтэ этэ. Онон, мусукаалынай оскуола баазатыгар икки сылы субуруччу баянистар куурустарын ыппыттар. Оройуоннаабы култуура дьыэтигэр Эдуард Левин салалтатынан духовой оркестр куруһуога үлэлээбит. Кини киин уобаластан кэлэн, үгүс ыччаты үөрөппит. Духовой оркестр бары инструменнарыгар, баянна, фортепианога барытыгар дэгиттэр үчүгэйдик осныур испислиис эбит. Үгүс үлэни Заболоцкай Николай Федорович ыппыт. Кини ырыаһыт да, баянист да эбит уонна тыпынан сурунаал эрдээктэринэн айымньылаахтык үлэлээбит. Өрөспүүбүлүкэтээбэ бэстибээл кэнниттэн сыллата оройуонна нэһиликтэринэн уус-уран самодеятельность көрүүтүн ытытыны үгэскэ кубулупттар. Аңаардас кэнсир, пьеса эрэ туруоруута буолбакка, үлэ сана көрүннэрин киллэри, библиотэикэбэ, киинэбэ сылдыыи кытта аахсыллар буолбут.

Айар түмсүүлэр

Култуура үлэтигэр үгүс сананы, улахан көмөнү олохтоох айар түмсүү онорбут. Манна суруйааччылар Федосеев И.Е. Доосо, М.Ф. Добордурап, А.С. Бродников тус бэйэлэринэн салайан үлэлэппиттэр. Ыччаттарга суруйуунан дьарыктанааччыларга субэ-ама биэрэллэрэ. Бу сыл сабыылаах күрөскэ МТС мелиоратора Василий Яковлев кыттан, 1-кы бириэмийэни ылан, онтон кынаттанан суруйааччы буолбута Дмитрий Дыдаев, инбэлиит Дмитрий Васильев айымньыларын көрөн, көннөрөн, улахан суолга таһаарбыттар. Иван Бубякин маннайгы мелодияларын Чурапчыга айбыта. Семен Кривошапкин, Григорий Кузьмин уонна да атыттар бастагы хоһоонноро суруллубуттара. Оскуола кэнниттэн производствога тахсыы хамсааһына, хаалылаах производствога Валентина Гаганова бачымынан тахсыы, кукурузаны ыһыы, куруолугу, күүһу-хааһы иити, холкуостарга МТС тизхиньикэлэрин биэри, кырыс уонна оһорбо сирдэри туһаба таһаарыы, онтон да атын олус баай сабыытыалаах сэбискэй норуот олоһун биэр кэрдиис кэмэ этэ диэн А.А. Шадрин бэйэтин ахтытыгар суруйан, култуура устуоруйатыгар үлэлээбит сылларын кэпсээбитэ "Ула сириг култуурата: Чурапчы тууһа" кинигэбэр 2004 с. үйэ саас үйэтиллибитэ.

А.А. Шадрин 1959 с. Москвада икки ыйдаах кууруска үөрэнэн кэлбитэ. 1961 с. оройуонна икки холкуос тэриллэринэн, партия XXII съезин аатынан холкуоска бырабылыанньа бэрэссэдээтэлин 1-кы солбуйааччынан таһаарар бюрорарыгар А.А. Шадрин култуураба үлэтин үрдүктүк сыаналаабыттар. "Ордук үлэ сана формаларын сайыннарыы, кулууптар матырыйаалынай баазаларын бөбөргөтүү, култуурунай-сырдатар үлэбэ, мусуойга уонна Мусукаалынай оскуолаба каадырдары булууга, иитиһэ үлэ барбытын ыйбыттар". Дьэ, ити курдук, сылтан сылы кээрэтэн, култуура үлэтэ оройуон салалтатын тэрийэр-салайар бары үлэтигэр төһүү күүс буолан кэлбитэ.

Мария ГЕРАСИМОВА,
култуура управлениетын
фольклорга уонна култуурунай
нэһилиэстибээ салаатын
үлэһитэ.

— САГА КИНИГЭ —

ДЬОХУН БЭЛЭХ БУОЛЛА

Улууспут инники сайдар устурууатыгар бэйэни салайыны олоххо кириитэ бэйэтэ туста, олус суолталаах, инники сайдыыга бизэ тирэх буолар улахан быһаарынылаах кэм этэ. Саха сирегэр муниципальный тэриллүүлэр улуустарга тэриллэн, кэлин нэһиликтэринэн олохтонон, бэйэтэ туста ирдэбиллэрдээх быһыы — майгы олохтоммут кэмгэр Чурапчы улуутун салалтата, дыкутааттарын Мунньага улуус Устаабын суруйан ылынылтыгар, аныгылы салайы механизмнарын тэрийишэ инники куөнтэ тахсыбыттар, сана сыһыаннаһылар кириилэригэр өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн үтүө холобур буолбуттара. Бэрт уустук эрэри, олус интэриһинэй кэмнэр кэлэн аастытара билигин үтүө тылыннан ахтылаллара махталлаах.

Бу кэм туһунан уонна бэйэни салайыныга улууспут хайдах кириитин туһунан, оччолорго үлэһэбит-хамсаабыт дьон ахтылыгар олохторун, бэртээхэй кинигэ бачээтэнэн таарыста. Кинигэ аата "XXI үйөбэ Чурапчы улуутугар олохтоох салайыны бастакы түһүмэс" дьин чолчу исторический кэрчик кэм суолтатын арытар. Кинигэ формата балай да улахан, типография тылыннан 1/16 дьин, ол эбэтэр А4 кээмэйиттэн арытар кыра. Кээмэйэ — 216 страница, өтөөх хаартыскаларын ситэрлибит, мелованной кумаабыга олус хааныстыбалаахтык бачээтэммит. Ис хоһоно алта бэска араарыллан, оччотоогу үлэ-хамнас чолчу хайыскаларын ахтылар хомуллан кирииттэр. Кэннигэр архып матырыйаала сыһыары баар, улуус гимн, гербэ, былааба, улуус дыкутааттарын Сэбиэтинэн биэргэниллибит быһаарылар кирииттэр.

Кинигэ аан тылыгар Чурапчы улуутугар 2002 — 2007 сыллардааха олохтоох салайыны кириитэ сырдатылларын туһунан чолчу элээр. Страницы арыта баптаахтыына, бир дойдупаахтык, өрөспүүбүлүкэ бастакы Ил Дархана, Российской Федерация Федеральнай Сэбиэтин сенатора Егор Афанасьевич Борисов суруйута баар. Кини бу кэрдиис кэмнэргэ улуус дыно олус түмүбүттэрин сырдатан биэртээбит. Чурапчы оччотоогу салалтата ураты сорууттары топуру, кэбүүстээхтик олоххо киллэрэн, салайан кэлбитин ыйыт. Салгы улуус баһылыга, Российскай Федерация, Саха өрөспүүбүлүкэтин тья хаһаайыстыбатын бочуоттаах үлэһитэ Андрей Тимофеевич

Ноговицын суруйута кириит. Андрей Тимофеевич олохтоох салайыны бастакы түһүмэсэр сааламмыт үлэ — хамнас салгы биэртик сайдарын, билигин улууспут инникигэр эрэллээхтик хардылыларын, улахан сана бырайыактар олоххо кириэхтээхтэрин биэртээбит. Кинигэ устурууаны, кыраайы үөрэтээччилэргэ, салалта эйгэтигэр үлэлиир дыноно олус туһалаах буолуосун ыйыт.

"Өй-санаа төрдүттэн упарыйбыта" дьин бастакы баһы оччолорго улуус баһылыгынан таһыллан үлэһэбит Иннокентий Николаевич Аммосов ахтыта сааламыр. Олохтоох салайыны бастакы түһүмэс дьингэ "Устурууа чакчыта", "Сурун кыһалыа — уу уонна суол", "Сыһыарбатах эбилин", "Тутуу — олох хамсатар", "Сир — тын болпуруос", "Өрөспүүбүлүкэ инники куөнтэ", "Чурапчы кэлэргитин үлэбэ түмэр" дьин төбөлөөн, кин хабаннаахтык, хайыска айы тэриллибит үлэни олус бэркэ сырдаппыт. Кини кэнниттэн улуус баһылыгы бастакы солбуйаачы Николай Николаевич Попова, социальнай болпуруостары улууска салайыт солбуйаачы Алёбина Степановна Иустинова ахтылар кирииттэр. Оччотоогу кэми үлэ — хамнас хаамытынан ситимтэн, үлэһэбит дьон кылааттарын ситилии биэртээтэн, бэрт топуру суруйуттара аабаачы болломтоотун олус тардар, устурууа чакчыта буолан улууспут биэртээхтэрин эрэллээхтэрин аабаачы. Улуус дыкутааттарын үлэтин сырдатан, Мунньах бэрэссэдээтлэ Григорий Викторович Смирнов суруйута бэйэтэ архып докумуона таһынаах буолан, кэлин чинчийээччилэргэ улахан суолталаах

буолуоса.

Улууспут улахан уонна кыра тэрилтэлэрин салайааччылар, оччотоогу кэмнэ үлэһэбит нэһилик баһылыктара ахтыларын суруйан киллэрбиттэрэ кинигэ ис хоһоонун олус байытар. Хайахсыл нэһиликэ олус үчүгэйдик сырдатыллыбыт. Экономика салататын үлэти олус топуру суруллан кириит. Кэм хаамыты, үлэ тэтимин, сайдыы таһымын, аныгылы бырагырааман үлэбэ сатабыт олохтоогу чолчулаан билиһиннэрэр, ол аабаачыга интэриһинэй буолуоса. Үөрэх салаатын оччолорго салайыт Егор Семенович Сидоров оччотоогу оскуола дириэктэрдэрин, уһууаан сэбиэдиссэдэрин киник, ситилии сырдаппыт. Онон үөрэх эйгэтин устурууатын сырдаттыга бу кинигэ эмиз дьохун суолталаах. Ыаллы улуустарытын оччолорго салайа олохтоогу аа баһылыктар ахтылар эмиз кириитэ кинигэ ис хоһоонун дириэктэр, таһымын үрдэтэр.

Кинигэ олус сааһылаах, хомой тылыннан суруллубут. Онуоха эрдээктэр Раиса Спиридоновна Сибирякова улахан уолуттаах суруналыс буоларын өссө төгүл биэртэтэр. Бу кинигэ атыга баар, улуус дыаһалтатын архыбыгар ууруллан сытар. Ахаана арыах. Онон 2002 сылтан 2007 сылга диэри улуус дыаһалтатыгар, улуус тэрилтэлэригэр, нэһиликтэргэ үлэһэбит дьон ыларга тиэтэйн. Сыаната — баара-суоба 500 солкубай. Татьяна Васильевна Адамованы кытта билсэбит.

Оччотоогу кэмнэ үлэһэбит дьон ахтылыгар олохторун, төрөбүт улууспут устурууатын сырдатар, бэйэни салайыны институту хайдах тэриллибитин билиһиннэрэр дириг суолталаах кинигэ улууспут "Чурапчы оройуона" дьин ааттаммыта 90 сылын көрсө, дьохун бэлэбинэн буолла. Кинигэ тахсытын көүлүзэн, тэрийэн, хомуйан онорбут Иннокентий Николаевич Аммосова махтанабыт.

Кинигэ эдэр салайааччыларга олус туһалаах буолуоса. Эдэр дьон атылаһан, "устуруут кинигэ" оностон, үлэ бары хайыскаларын салайыга уолуту билсэн, инники олохтоотугар туһанаахтык, дойдугут сайдыытын биэртик тустээхтэбит. Чурапчыгытын өссө чэрири сайыннарааххыт турдаба. Саргыны салайсар сана кинигэни ылан аабын, туһанын!

Афанасий ЗАХАРОВ.

УЛУСНЫЙ (РАЙОННЫЙ) СОВЕТ ДЕПУТАТОВ
МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
«ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС (РАЙОН)» РЕСПУБЛИКИ
САХА (ЯКУТИЯ)
ДВАДЦАТЬ ШЕСТАЯ (ВНЕОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ

РЕШЕНИЕ № 107

с. Чурапча от 06 апреля 2020 г.
О внесении изменений в значение
корректирующего коэффициента К2,
учитывающего ведения предпринимательской
деятельности, установленный решением улусного
(районного) Совета депутатов муниципального
образования «Чурапчинский улус (район)»
Республики Саха (Якутия)
от 17 ноября 2016 года № 217

В соответствии с Налоговым кодексом Российской Федерации, во исполнение Указа Главы Республики Саха (Якутия) от 24 марта 2020 года № 1075 «О первоочередных мерах поддержки субъектов малого и среднего предпринимательства, оказавшихся в зоне риска в связи с угрозой распространения новой коронавирусной инфекции (COVID-19) в Республике Саха (Якутия)», руководствуясь пунктом 3 части 1 статьи 24 Устава муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия), принятого решением улусного (районного) Совета депутатов муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) от 25 февраля 2014 года № 49, улусный (районный) Совет депутатов муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) решил:

1. Внести в приложение «Значение корректирующего коэффициента К2, учитывающего ведения предпринимательской деятельности» к Положению «О системе налогообложения в виде единого налога на вмененный доход для отдельных видов деятельности», установленный решением улусного (районного) Совета депутатов муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) от 17 ноября 2016 года № 217 следующие изменения:

• Значение корректирующего коэффициента К2, учитывающего ведения предпринимательской деятельности на территории Чурапчинского улуса изложить в новой редакции согласно Приложению.

2. Настоящее решение вступает в силу с момента опубликования и распространяется на налоговые правонарушения, возникшие с 1 января 2020 года.

3. Опубликовать настоящее решение в средствах массовой информации.

4. Контроль исполнения настоящего решения возложить на постоянную комиссию улусного (районного) Совета депутатов по финансово-бюджетной и налоговой политике.

А.Т. НОГОВИЦЫН,
глава муниципального образования,
А.А. ЗАХАРОВ,
председатель улусного Совета депутатов.

— КӨР-СЭРГЭЭ —

«Саха» НКХ ханаалын

муус устар 13 — муус устар 19 күнүнээби бырагыраамата

НБК САХА

НБК САХА

Бэнидизинник муус устар 13 күнэ 07:00 — В эфире радио Тэтим 6+ 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 — Город женщин 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Карaoke-театр 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 — Живой звук 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспат амтана» телесериал 12+ 13:00 - Бай 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью/Репортаж 12+ 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Телеурок для 11 классов. Литература 6+ 15:30 - Телеурок для 11 классов. Обществознание 6+ 15:45 - Телеурок для 9 классов. Обществознание 6+ 16:00 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 16:15 - «Институт строить молодым...» Е.Н. Андреев 17:45 - Карaoke-театр 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Аал-луук мас 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:00 - «Ааспыт ааспат	амтана» телесериал 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. программа 12+ 20:45 - Бай 12+ 21:15 - Худ. фильм. Мой убийца 12+ 23:00 - Новости 12+ 23:15 - Кэксир 12+ Олтуорунуук муус устар 14 күнэ 07:00 - В эфире радио Тэтим 6+ 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 - Ас-чылтар 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Карaoke-театр 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспат амтана» телесериал 12+ 13:00 - Бай 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью/Репортаж 12+ 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Телеурок для 11 классов. Литература 6+ 15:30 - Телеурок для 11 классов. Обществознание 6+ 15:45 - Телеурок для 9 классов. Обществознание 6+ 16:00 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 16:15 - Худ. фильм 12+	18:00 - Новости 12+ 18:15 - Лекториум 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:00 - «Ааспыт ааспат амтана» телесериал 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. программа 12+ 20:45 - Бай 12+ 21:15 - Худ. фильм 12+ 23:00 - Новости 12+ 23:15 - Кэксир 12+ Сэрдэ муус устар 15 күнэ 06:00 - Техническая профилактика 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспат амтана» телесериал 12+ 13:00 - Бай 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью/Репортаж 12+ 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Телеурок для 11 классов. Литература 6+ 15:30 - Телеурок для 11 классов. Обществознание 6+ 15:45 - Телеурок для 9 классов. Обществознание 6+ 16:00 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 16:15 - Сахалыы кинээтэ көрүүбүт 12+	18:00 - Новости 12+ 18:15 - Эпигэ 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:00 - «Ааспыт ааспат амтана» телесериал 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. программа 12+ 20:45 - Бай 12+ 21:15 — Худ. фильм. Герои. Битва за кубок 12+ 23:00 - Новости 12+ 23:15 - Кэксир 12+ Чэлпир муус устар 16 күнэ 07:00 - В эфире радио Тэтим 6+ 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 - Готовим вкусно 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Карaoke-театр 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспат амтана» телесериал 12+ 13:00 - Бай 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью/Репортаж 12+ 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Телеурок для 11 классов. Литература 6+ 15:30 - Телеурок для 11 классов. Обществознание 6+ 15:45 - Телеурок для 9 классов. Обществознание 6+ 16:00 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 16:15 - Сахалыы кинээтэ көрүүбүт 12+	6+ 15:45 - Телеурок для 9 классов. Обществознание 6+ 16:00 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 16:15 - Сахалыы кинээтэ көрүүбүт 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Охота и рыбалка в Якутии 12+ 18:45 - Дойдум дьэно 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:00 - «Ааспыт ааспат амтана» телесериал 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. программа 12+ 20:45 - Бай 12+ 21:15 - Художественный фильм. Лотерея 12+ 23:00 - Новости 12+ 23:15 - Кэксир 12+ Бээтинсэ муус устар 17 күнэ 07:00 - В эфире радио Тэтим 6+ 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 - Город женщин 12+ 10:15 - Фиксики 6+ 10:30 - Мультфильмы 6+ 10:45 - Карaoke-театр 12+ 11:00 - Брифинг 12+ 11:15 - Талбан 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Кыайы-75 12+ 12:30 - «Ааспыт ааспат амтана» телесериал 12+ 13:00 - Бай 12+ 13:30 - Саха Сирэ-Якутия 13:45 - Актуальное интервью/Репортаж 12+ 14:00 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 14:15 - Телеурок для 11 классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Телеурок для 11 классов. Литература 6+ 15:30 - Телеурок для 11 классов. Обществознание 6+ 15:45 - Телеурок для 9 классов. Обществознание 6+ 16:00 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 16:15 - Сахалыы кинээтэ көрүүбүт 12+	классов. Русский язык 6+ 14:30 - Телеурок для 9 классов. Математика 6+ 14:45 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Телеурок для 11 классов. Литература 6+ 15:30 - Телеурок для 11 классов. Обществознание 6+ 15:45 - Телеурок для 9 классов. Обществознание 6+ 16:00 - Телеурок для 9 классов. Русский язык 6+ 16:15 - Худ. фильм 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Тыа ыһната 12+ 19:00 - «Якутия» инф. программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:00 - «Ааспыт ааспат амтана» телесериал 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» инф. программа 12+ 20:45 - Бай 12+ 21:15 - Сахалыы кинээтэ көрүүбүт. Быраа суохтар 23:00 - Новости 12+ 23:15 - Кэксир 12+ Субуота муус устар 18 күнэ 06:00 - Геван 12+ 06:30 - Дойдум дьэно 12+ 06:45 - Репортаж 12+ 07:00 - Хранители времени 12+ 07:30 - О религии народа саха 12+ 08:00 - Посидим, поговорим 6+ 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 - Канал поздравлений 6+ 09:45 - Карaoke-театр 12+ 10:00 - Худ. фильм 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Дом мечты 12+ 12:45 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 13:30 - Новости 12+ 13:45 - Канал поздр. 6+ 14:15 - Худ. фильм 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Худ. фильм 12+ 16:00 - Новости 12+ 16:15 - Худ. фильм 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Моя Якутия 12+ 18:45 - Спектакль 12+ 20:30 - Кэксир 6+ 22:00 - Клевая рыбалка 12+	10:00 - Худ. фильм 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Худ. фильм 12+ 13:30 - Новости 12+ 13:45 - Канал поздр 6+ 14:15 - Худ. фильм 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Худ. фильм 12+ 16:00 - Новости 12+ 16:15 - Худ. фильм 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Дом мечты 12+ 18:45 - Клипмейкер 6+ 19:00 - Спектакль 12+ 20:30 - Кэксир 6+ 22:00 - Клевая рыбалка Баскыһыанна муус устар 19 күнэ 06:00 - Геван 12+ 06:30 - Дойдум дьэно 12+ 06:45 - Репортаж 12+ 07:00 - Простые истины 12+ 07:30 - Хотугу сулус 6+ 08:00 - Посидим, поговорим 09:00 - Зарядка 12+ 09:15 - Канал поздравлений 6+ 09:45 - Карaoke-театр 12+ 10:00 - Худ. фильм 12+ 12:00 - Новости 12+ 12:15 - Дом мечты 12+ 12:45 - Телеурок для 11 классов. Математика 6+ 13:30 - Новости 12+ 13:45 - Канал поздр. 6+ 14:15 - Худ. фильм 12+ 15:00 - Новости 12+ 15:15 - Худ. фильм 12+ 16:00 - Новости 12+ 16:15 - Худ. фильм 12+ 18:00 - Новости 12+ 18:15 - Моя Якутия 12+ 18:45 - Спектакль 12+ 20:30 - Кэксир 6+ 22:00 - Клевая рыбалка 12+
---	---	--	---	---	--	--

